

ส่วนที่ 2

ส่วนที่ 2

หน้าที่นำสืบ (มาตรา 84)

มาตรา 84 ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของคนให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง

แต่ว่า (1) คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้หรือซึ่งศาลเห็นว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว

(2) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์ แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

หลัก ฝ่ายใดกล่าวอ้าง ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ

การที่จะพิเคราะห์ว่าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบในคดีแพ่งนั้นต้องพิจารณาจากประเด็นข้อพิพาทและเป็นประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีด้วย

ประเด็นแห่งคดี คือข้อโต้แย้งระหว่างโจทก์จำเลย ซึ่งปรากฏในคำฟ้องหรือคำให้การหรือคำคู่ความอื่น ๆ (ถ้ามี) เช่นคำร้องขอตามมาตรา 57(1) คำร้องขอแก้ไขฟ้องหรือคำให้การฯ

ประเด็นข้อพิพาท คือประเด็นแห่งคดี ทั้งที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่ยอมรับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นข้อที่โต้แย้งกันอยู่ แต่ข้ออ้างและข้อโต้แย้งที่จะกำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทนี้ จะต้องเป็นข้อที่มีผลกระทบต่อผลคดีซึ่งอาจทำให้แพ้หรือชนะคดีกันได้ ถ้าข้อโต้แย้งใดไม่มีผลกระทบต่อผลแห่งคดี ย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะกำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความนำสืบ (ฎีกาที่ 2940/2526)

- ปัญหาข้อเท็จจริงต้องมีการสืบพยานก่อน เพื่อให้ศาลวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น แล้วนำกฎหมายมาปรับกับข้อเท็จจริงที่ศาลวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบมาได้ทันทีปัญหาข้อกฎหมาย ไม่ต้องสืบพยานศาลปรับบทกฎหมาย

1. ในกรณีที่โจทก์กล่าวอ้างข้อเท็จจริงในฟ้อง จำเลยให้การปฏิเสธ โจทก์ก็มีหน้าที่นำสืบฎีกาที่ 1257/2505 ป.พ.พ. มาตรา 237 มีข้อความระบุว่าจะต้องเป็นนิติกรรมที่โจทก์นี้ได้กระทำลงโดยรู้ว่าเป็นทางให้เข้าหนี้เสียเปรียบ การรู้ดังกล่าวนี้จะต้องรู้ขณะที่ทำนิติกรรมการโอน และฟ้องของโจทก์กล่าวอ้างถึงเหตุดังกล่าวนี้ ฝ่ายจำเลยให้การปฏิเสธฟ้อง จึงเป็นหน้าที่โจทก์ต้องนำสืบให้รับฟังได้

ฎีกาที่ 3627/2526 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 รับซื้อที่ดินพิพาทไว้โดยไม่สุจริต เพราะขณะซื้ออยู่แล้วว่าโจทก์ฟ้องเรียกที่ดินแปลงนี้คืนจากจำเลยที่ 1 เพราะเหตุอนุกรมจำเลยที่ 2 ที่ 3 ให้การว่ารับซื้อโดยสุจริต ไม่รู้ถึงเรื่องที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นการปฏิเสธฟ้อง ดังนั้นหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์

ฎีกาที่ 1687/2493 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญา ขอให้บังคับ จำเลยต่อสู้ว่าข้อต่อสู้ว่าข้อสัญญามีได้เป็นดังโจทก์อ้าง แต่เป็นดังที่จำเลยต่อสู้ โจทก์ทำผิดสัญญา จึงฟ้องแย้งเรียกค่าเสียหาย ดังนั้นเรียกว่าจำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์ทุกข้อ โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน

ฎีกาที่ 2341/2537 การกล่าวอ้างว่าจำเลยซึ่งเป็นผู้รับบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ให้และเป็นผู้ยากไร้เมื่อจำเลยสามารถจะให้ได้นั้น เป็นกรณีที่โจทก์ขอสิ่งจำเป็นเลี้ยงชีพแก่จำเลยแล้วจำเลยบอกปิดไม่ยอมให้ เป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องนำสืบความข้อนี้

2. ในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยอ้างเหตุผลประกอบการปฏิเสธด้วย ไม่ใช่ยกข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ หน้าที่นำสืบคงตกโจทก์

ฎีกาที่ 5400/2537 โจทก์ฟ้องเรียกที่ดินจากจำเลยทั้งสองโดยอ้างว่าโจทก์มอบที่ดินให้จำเลยทั้งสองทำกินต่างคอกเบี้ย จำเลยทั้งสองให้การต่อสู้ว่าโจทก์ขายที่พิพาทให้จำเลยทั้งสองแล้ว ถือว่าจำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ โดยมีได้ตั้งประเด็นขึ้นมาใหม่ เพราะข้อเท็จจริงที่ว่าโจทก์ขายที่ดินให้จำเลยทั้งสองแล้วนั้นเป็นเพียงเหตุผลของการปฏิเสธ โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนข้ออ้างตามคำฟ้องของโจทก์ที่ว่า โจทก์มอบที่พิพาทให้จำเลยทั้งสองทำกินต่างคอกเบี้ย ไม่ใช่เป็น หน้าที่ของจำเลยทั้งสองที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าลายมือชื่อผู้ขายในสัญญาขายที่พิพาทเป็นของโจทก์

ข้อสังเกต คดีนี้โจทก์ฟ้องกล่าวอ้างว่าโจทก์มอบที่พิพาทให้จำเลยทำกินต่างคอกเบี้ย การที่จำเลยทั้งสองต่อสู้ว่าโจทก์ขายที่พิพาทให้จำเลยทั้งสองแล้ว เท่ากับจำเลยทั้งสองให้การ ปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยทั้งสองครอบครองที่พิพาทในฐานะทำกินต่างคอกเบี้ย แต่จำเลยครอบ ครองอย่างเป็น เจ้าของเนื่องจากได้ซื้อที่พิพาทจากโจทก์แล้ว ดังนั้น ประเด็นที่ว่าจำเลยครอบ ครองที่พิพาทต่างคอกเบี้ยหรือไม่โจทก์จึงยังมีหน้าที่นำสืบอยู่ เพราะยังไม่ถือว่าจำเลยยอมรับข้อ เท็จจริงนี้แล้ว ดังนั้น เหตุที่จำเลยทั้งสองอ้างว่าได้ซื้อที่พิพาทจากโจทก์แล้วจึงเป็นเพียงเหตุผล ประกอบการปฏิเสธเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ เมื่อโจทก์สืบไม่ได้ว่าได้ มอบที่ดินให้จำเลยทำกินต่างคอกเบี้ยโจทก์ก็ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

ฎีกาที่ 219/2507 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินของโจทก์ไป จำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้กู้เงิน โจทก์ และไม่เคยทำสัญญากู้ และฟ้องแย้งว่าจำเลยจำนองที่ดินเพื่อเป็นประกันการสั่งซื้อรถยนต์ ที่โจทก์จะส่งมาให้จำเลย ดังนี้ เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำสืบก่อนให้ข้อเท็จจริงปรากฏดัง ฟ้อง ส่วนข้อที่จำเลยต่อสู้และฟ้องแย้งว่าจำเลยจำนองที่ดินเป็นประกันการสั่งซื้อรถยนต์ เป็นแต่ เพียงเหตุผลประกอบการปฏิเสธหนีอันเป็นประธานที่โจทก์อาศัยเป็นเหตุเรียกร้องเท่านั้น

ข้อสังเกต คดีนี้จำเลยปฏิเสธเรื่องกู้เงินตามฟ้องโจทก์ แต่อ้างเรื่องสัญญาจำนองมา เป็นเหตุผลประกอบการปฏิเสธหนี้เงินกู้เท่านั้น

ฎีกาที่ 1050/2506 โจทก์ฟ้องว่าภริยาโจทก์ได้เอาประกันชีวิตไว้ในกรณีตายเพราะ อุบัติเหตุ และภริยาโจทก์ได้วายชนม์ลงโดยอุบัติเหตุถูกงูพิษกัด จำเลยต่อสู้ว่าภริยาโจทก์ตาย เนื่องจากถูกโจทก์กับพวกวางแผนฆ่าพิษมอมให้ภักด์ภริยาโจทก์ หรือนำภริยาโจทก์ไปให้งูพิษกัด ตาย ดังนี้ เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าภริยาโจทก์ไม่ได้ตายเพราะถูกงูกัดเองคือไม่เป็นอุบัติเหตุตนเอง เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าเป็นอุบัติเหตุ โจทก์ก็ต้องนำสืบก่อน

3. การที่จำเลยยอมรับข้อเท็จจริงตามฟ้อง แต่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่เพื่อให้ตนเอง พ้นความรับผิดชอบ จำเลยก็มีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 1131/2520 จำเลยทราบข้อสัญญาการประกวดราคาคามประกาศเรียกประกวด ราคาของโจทก์แล้ว จึงยื่นซองประกวดราคา เมื่อจำเลยประมูลได้ก็ต้องผูกพันตามสัญญานั้น โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากจำเลยประมูลได้แล้วไม่มาทำสัญญาก่อสร้าง จำเลยรับว่าได้ยื่น

ของเสนอราคาจริง แต่อ้างว่าจำเลยไม่ผูกพันตามสัญญา ดังนี้ ประเด็นที่ว่าคำเสนอของจำเลยยังคงผูกพันจำเลยหรือไม่ จำเลยต้องมีหน้าที่นำสืบก่อน

ฎีกาที่ 331/2528 จำเลยที่ 1 ให้การรับว่าได้ทำบันทึกข้อตกลงให้โจทก์ไว้จริงแต่ต่อสู้ว่าทำโดยถูกข่มขู่ ส่วนจำเลยที่ 2 ให้การรับว่าได้ทำหนังสือค้ำประกันไว้จริง แต่ต่อสู้ว่ากระทำโดยสำคัญผิด ฉะนั้นประเด็นที่ว่าจำเลยที่ 1 ถูกข่มขู่หรือไม่ และจำเลยที่ 2 สำคัญผิดหรือไม่ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่จำเลยทั้งสองกล่าวอ้างขึ้นมาใหม่ ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงตกเป็นหน้าที่ของจำเลยทั้งสองเป็นฝ่ายนำสืบก่อน ไม่ใช่ฝ่ายโจทก์

ฎีกา 913/2527 โจทก์ฟ้องว่าฝากทรัพย์ 3 รายการไว้แก่จำเลยและจำเลยยังไม่คืนให้ จำเลยให้การรับว่าโจทก์ฝากไว้จริง แต่โจทก์มาขอคืนและจำเลยได้คืนให้โจทก์ไปหมดแล้ว ดังนี้ จำเลยมีหน้าที่ต้องนำสืบให้ได้ความว่าได้คืนทรัพย์แก่โจทก์ตามที่อ้าง

ฎีกาที่ 1318/2505 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไป 1,100 บาท แล้วไม่ใช้ จึงขอให้ใช้ จำเลยต่อสู้ว่าบุตรจำเลยลักพาบุตรสาวไป เจ้าพนักงานเปรียบเทียบให้บุตรจำเลยเสียค่าสินสอด 2,000 บาท โจทก์จำเลยตกลง จำเลยมอบเงินสด 400 บาท สร้อยคอทองคำราคา 500 บาท ให้โจทก์ไป ที่เหลือ 1,100 บาท จำเลยทำสัญญากู้ให้โจทก์ไว้ คือฉบับที่โจทก์ฟ้อง แต่โจทก์กลับไม่ยอมให้บุตรจำเลยอยู่กับบุตรโจทก์ แล้วโจทก์จำเลยไม่สืบพยาน ดังนี้ พึงได้ว่าการกู้เงินดังกล่าวมีมูลหนี้ ถือได้ว่าการกู้ยืมเงินตามสัญญาที่โจทก์ฟ้องบริบูรณ์แล้ว ที่จำเลยอ้างข้อเท็จจริงต่อไปว่าโจทก์ไม่ยอมให้บุตรจำเลยอยู่กับบุตรโจทก์เป็นข้อต่อสู้ที่จำเลยอ้างขึ้นเพื่อให้พ้นความรับผิด จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบก่อน เมื่อจำเลยไม่สืบจำเลยก็ไม่พ้นความรับผิด

4. ในกรณีที่จำเลยปฏิเสธความรับผิดโดยอ้างข้อยกเว้นตามสัญญา หรือตามกฎหมาย เท่ากับกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ หน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย

ฎีกาที่ 3947/2536 จำเลยให้การรับว่าได้รับประกันภัยรถยนต์ของโจทก์ที่ 1 ไว้จริง แต่จำเลยไม่ต้องรับผิดตามสัญญาประกันเพราะผู้ขับรถยนต์คันดังกล่าวไม่ได้รับอนุญาตให้ขับรถยนต์ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายประกันภัย ข้ออ้างดังกล่าวจำเลยเป็นฝ่ายกล่าวอ้างขึ้นในศาลให้การ จึงมีหน้าที่นำสืบในข้อนี้ (มีฎีกาที่ 3446/2525 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ฎีกาที่ 465/2534 โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบในฐานะผู้ขนส่งทำการประมาท เลินเล่อ ทำให้เรือโจทก์จมลงได้รับความเสียหาย จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธความรับผิดชอบว่าเหตุที่เรือ จมเพราะเหตุสุดวิสัย อันเป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่เพื่อให้ตนพ้นความรับผิด ภาระ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนข้ออ้างตามคำให้การจึงตกแก่จำเลยที่ 1 ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 วรรคแรก

ข้อสังเกต ตามฎีกานี้เท่ากับจำเลยรับว่าเป็นผู้ขนส่งเรือให้โจทก์และทำให้เรือโจทก์ จมได้รับความเสียหาย แต่ยกข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่ว่าเรือจมเพราะเหตุสุดวิสัยเพื่อให้ตนเองพ้นความ รับผิด ตาม ป.พ.พ. มาตรา 616

5. ในกรณีที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ จำเลยให้การรับว่าเป็นหนี้จริง แต่ชำระแล้ว ถือว่าจำเลยกล่าวอ้างว่าข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่ว่าชำระหนี้แล้ว หน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย

ฎีกาที่ 326/2508 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ 2 ครั้ง ครั้งหนึ่งชำระแล้ว อีกครั้ง หนึ่งยังไม่ได้ชำระ ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระหนี้ที่ยังไม่ได้ชำระ จำเลยให้การว่ากู้เงินโจทก์ เพียงครั้งเดียวและชำระไปแล้ว เมื่อโจทก์รับว่าได้รับชำระหนี้แล้ว แต่กล่าวอ้างว่าเป็นการรับ ชำระหนี้ตามสัญญาอีกฉบับหนึ่ง โจทก์จะต้องนำสืบก่อนในข้อนี้ เพราะทางฝ่ายจำเลยไม่ได้ กล่าวข้อเท็จจริงอะไรขึ้นมาอีกเลย ถ้าให้จำเลยนำสืบก่อน จำเลยคงจะสืบแต่ปฏิเสธ อย่างไรก็ตามก็ คดีที่ศาลชั้นต้นสั่งให้จำเลยนำสืบในข้อนี้ก่อน ผลของคดีก็ไม่มียอะไรเปลี่ยนแปลงและไม่เกิดความเสียหาย เพราะต่างฝ่ายต่างนำสืบมาครบถ้วนบริบูรณ์ด้วยกันแล้ว

ข้อสังเกต จะเห็นได้ว่าเรื่องนี้ โจทก์อ้างว่ามีการกู้เงินกัน 2 ครั้ง ชำระแล้ว 1 ครั้งจึง ฟ้องเรียกให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ครั้งที่ยังไม่ได้ชำระ ที่จำเลยให้การว่ามีการกู้กันเพียงครั้งเดียวและ ชำระหนี้แล้ว แสดงว่าจำเลยให้การปฏิเสธการกู้ครั้งที่ยังไม่ได้ชำระว่าจำเลยไม่ได้กู้หนัที่นำสืบจึง ตกโจทก์

6. ในคดีฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินมรดก หากจำเลยยอมรับว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ตายจริง แต่ผู้ตาย ได้ทำพินัยกรรมยกให้ผู้อื่นไปแล้ว (ฎีกาที่ 596/2534) หรือว่าได้มีการแบ่งมรดกกันแล้ว (ฎีกาที่ 122/2490) เป็นกรณีที่จำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่ ดังนั้นหน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย

ฎีกาที่ 596/2534 จำเลยยอมรับว่า บ. เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของ จ. และได้ถึงแก่กรรมไปแล้วจริง แต่อ้างว่า บ. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินส่วนของคนให้บุคคลอื่นไปแล้วจึงไม่ตกได้แก่โจทก์ทั้งสอง ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรม จึงเป็นกรณีที่จำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงตกจำเลย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 วรรคแรก

ฎีกาที่ 122/2490 โจทก์ฟ้องแบ่งมรดก จำเลยต่อสู้ว่าได้แบ่งมรดกกันเสร็จไปแล้ว โดยโจทก์ได้สวน 2 แปลง โจทก์แถลงว่าได้เข้าครอบครองสวน 2 แปลงจริง แต่ไม่ใช้เพราะจำเลยแบ่งให้ ดังนี้ เป็นหน้าที่ของจำเลยจะต้องนำสืบว่าได้มีการแบ่งมรดกแล้วจริง เพราะคำของโจทก์มิใช่รับในข้อแบ่งมรดก

7. ในคดีที่มีประเด็นหลายข้อ บางข้อโจทก์ต้องนำสืบก่อน บางข้อจำเลยต้องนำสืบก่อน เมื่อศาลสั่งให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำสืบก่อน แล้วทั้งสองฝ่ายไม่สืบพยาน ศาลก็จะต้องตัดสินในเรื่อง หน้าที่นำสืบไปตามกฎหมาย

แต่ถ้าจำเลยปฏิเสธว่าทรัพย์สินที่โจทก์ฟ้องขอแบ่งไม่ใช่ทรัพย์สินมรดก โจทก์มีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 1243/2529 โจทก์ฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินตามพินัยกรรม 2 รายการ แต่ทรัพย์สิน 2 รายการนี้ไม่ปรากฏในบัญชีทรัพย์สินท้ายคำร้องขอจัดการมรดกของจำเลย และจำเลยได้แย้งกรรมสิทธิ์ว่าไม่ใช่ของผู้ทำพินัยกรรม ดังนี้ ปัญหาว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินมรดกหรือไม่ เมื่อโจทก์อ้างว่าเป็นมรดก โจทก์มีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 376/2525 โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่นา ศ.ค. 1 จากจำเลยอ้างว่าเป็นมรดกของปู่โจทก์ ซึ่งตกได้แก่โจทก์และจำเลยร่วมกัน และได้ครอบครองร่วมกันมา จำเลยให้การว่าปู่ของโจทก์ยกที่นาพิพาทให้แก่บิดาของจำเลยก่อนตาย จำเลยได้ครอบครองที่พิพาทโดยเจตนาเป็นเจ้าของตลอดมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปีแล้ว โจทก์และบิดาโจทก์ไม่เคยเข้าเกี่ยวข้อง ดังนี้ เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าที่พิพาทไม่ใช่มรดกและ โจทก์ไม่ได้ครอบครอง โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบตามข้อกล่าวอ้าง

8. จำเลยต่อสู้ว่าสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นโมฆะ เท่ากับจำเลยยอมรับว่าทำสัญญากันจริง แต่ต่อสู้ว่าเป็นโมฆะ จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 690/2511 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าซื้อ จำเลยรับว่าผิดสัญญาจริงแต่
ต่อสู้ว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ เพราะจำเลยเป็นคนต่างด้าวและจำเลยสำคัญผิดในสาระสำคัญ
แห่งนิติกรรม ดังนี้จำเลยนำสืบก่อน

9. จำเลยต่อสู้ว่าเอกสารที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นเป็นเอกสารปลอม โจทก์มีหน้าที่นำ
สืบถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารนั้น

ฎีกาที่ 2370/2529 โจทก์อ้างว่าพระภิกษุทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้โจทก์ ผู้
ร้องสอดต่อสู้ว่าพินัยกรรมนั้นปลอม เช่นนี้ เป็นหน้าที่ของโจทก์ผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ได้
ความว่าพินัยกรรมนั้นไม่ปลอม

ข้อสังเกต แต่ถ้าเอกสารที่จำเลยต่อสู้ว่าเป็นเอกสารปลอมนั้นเป็นเอกสารมหาชน
แล้ว โจทก์ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 127 ว่าเป็นข้อเท็จจริงและ
ถูกต้อง หน้าที่นำสืบย่อมตกจำเลยที่จะต้องนำสืบความไม่ถูกต้องแท้จริง

เอกสารมหาชน ได้แก่ ใบสำคัญการสมรส ใบมรณบัตร สุติบัตร (ฎีกาที่
2120/2529)

10. กรณีที่จำเลยต่อสู้ว่าหนี้ค้ำฟ้องโจทก์ไม่สมบูรณ์ มิใช่เป็นกรณีที่อ้างว่าเป็นสัญญา
ปลอม แต่เป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ หน้าที่นำสืบย่อมตกจำเลย ฎีกาที่ 2004/2523
(ต่อไป), 1527/2518 (ต่อไป), และฎีกาที่ 895/2517

ฎีกาที่ 895/2517 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามสัญญาจำเลยให้การว่าจำเลยตก
ลงขายที่สวนให้โจทก์ แต่โจทก์กลับหลอกดวงให้ทำสัญญาจำเลยไม่ได้รับเงิน ดังนี้เป็น
การต่อสู้ว่าสัญญาไม่สมบูรณ์ จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อน และการสืบในข้อนี้ไม่เป็นการสืบ
เปลี่ยนแปลงข้อความในสัญญา ไม่ขัดต่อ ป.วิ.พ. มาตรา 94

11. ที่ว่าหนี้ไม่สมบูรณ์ เช่น จำเลยต่อสู้ว่าทำสัญญาเพราะถูกหลอกดวง ถูกข่มขู่ นิติ
กรรมเป็นโมฆะเหล่านี้จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อน

12. ในคดีที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามสัญญาจำเงิน จำเลยรับว่าทำสัญญาจำเงิน แต่ยังไม่ได้รับเงินที่กู้ หนีไม่สมบูรณ์ เป็นการยกข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ จำเลยมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 1527/2518 จำเลยรับว่าได้เซ็นชื่อในเอกสารกู้มิได้ต่อสู้ว่าปลอม จำเลยอ้างว่าโจทก์หลอกว่าจะจ่ายเงินให้เมื่อจำเลยต้องการ จำเลยต้องนำสืบ แม้สัญญาจะระบุว่ารับเงินไปครบถ้วนแล้ว จำเลยก็นำสืบหักล้างได้ว่าไม่ได้รับเงินไม่ใช้สืบแก้ไขเอกสาร ศาลให้สืบพยานโดยให้จำเลยนำสืบก่อน

ฎีกาที่ 507/2497 ฟ้องเรียกเงินตามสัญญา จำเลยต่อสู้ว่าเป็นนิติกรรมอำพรางความจริงไม่ได้รับเงินเลย เมื่อจำเลยรับว่าได้ทำสัญญาซึ่งกล่าวชัดว่าได้รับเงินไปแล้ว เป็นหน้าที่จำเลยนำสืบตามข้อต่อสู้

13. ถ้าจำเลยต่อสู้ว่าสัญญาจำเงินเป็นเอกสารปลอม ดังนี้ โจทก์มีหน้าที่นำสืบถึงความถูกต้องแท้จริงของสัญญาจำเงินตามหลักที่กล่าวมาแล้ว

ฎีกาที่ 244/2497 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยกู้ 1,000 บาท จำเลยต่อสู้ว่าทำหนังสือกู้เพียง 100 บาท คือฉบับที่โจทก์ฟ้องจริง แต่โจทก์แก้จำนวนเงินในหนังสือเป็น 1,000 บาท เป็นคำให้การปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสาร โจทก์มีหน้าที่นำสืบถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารกู้ เมื่อโจทก์จำเลยไม่สืบพยานโจทก์ต้องแพ้

ฎีกาที่ 1501/2497 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้ว่าสัญญาปลอม โดยโจทก์หลอกให้จำเลยลงชื่อและจำเลยเข้าใจว่าเป็นการสำรวจไร่นา โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน

14. หากจำเลยต่อสู้ว่าหนีไม่สมบูรณ์จำเลยมีหน้าที่นำสืบ แต่ถ้าจำเลยต่อสู้ว่าสัญญาเป็นเอกสารปลอม โจทก์มีหน้าที่นำสืบ จึงต้องพิเคราะห์ให้แน่นอนว่าเป็นการต่อสู้ในเรื่องใด

ฎีกาที่ 2004/2523 เมื่อจำเลยรับว่าได้ทำสัญญาและสัญญาค้ำประกันจริง แต่รับเงินไปเพียง 10,000 บาท เป็นการกล่าวอ้างว่าหนี้ตามสัญญาบางส่วนไม่สมบูรณ์ เนื่องจากโจทก์นำดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดจำนวน 6,000 บาท ไปรวมเข้าด้วย เป็นเงินต้น 16,000 บาท มิใช่เป็นเรื่องที่กล่าวอ้างว่าสัญญาปลอม จำเลยมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงที่คนกล่าวอ้าง เมื่ออยู่ความต่างไม่สืบพยาน จำเลยต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

15. จำเลยให้การต่อสู้ว่าตกลงมือชื่อในสัญญาไว้ในขณะที่ยังไม่ได้มีการกรอกข้อความเท่ากับเป็นการปฏิเสธว่าสัญญาผู้หรือสัญญาค่าประกันปลอม โจทก์มีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 3958/2535 จำเลยที่ 1 ให้การว่าได้ลงลายมือชื่อในสัญญาผู้ให้โจทก์ไว้ในขณะที่ยังมิได้มีการกรอกข้อความ ส่วนจำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้การว่า ลงลายมือชื่อในสัญญาค่าประกันเงินผู้ให้โจทก์ไว้ในขณะที่ยังมิได้มีการกรอกข้อความ เท่ากับเป็นการปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่าสัญญาผู้เงินและสัญญาค่าประกันเงินผู้เป็นเอกสารปลอม เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยที่ 1 ทำสัญญาผู้ยืม และจำเลยที่ 2 และที่ 3 ทำสัญญาค่าประกัน โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์ตามที่กล่าวอ้าง

ฎีกาพิเศษ

ฎีกาที่ 61/2530 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามสัญญาผู้ยืม ซึ่งจำเลยให้การว่าลงชื่อโดยถูกบังคับหรือหลอกลวง โดยในสัญญาผู้มิได้กรอกข้อความใด และไม่เคยรับเงินจึงเป็นการต่อสู้ว่าสัญญาผู้เงินไม่สมบูรณ์ ภาระพิสูจน์ตกโจทก์ และโจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน แต่เมื่อโจทก์นำสืบได้ความว่ามีกรอชื่อกันแล้ว จำเลยจึงต้องมีการพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามข้อต่อสู้

16. ในกรณีที่จำเลยอ้างว่าโจทก์หลอกลวงให้ทำนิติกรรม เท่ากับจำเลยยอมรับว่าได้ทำนิติกรรมตามที่โจทก์ฟ้องจริง แต่เป็นการต่อสู้ว่าหนี้ไม่สมบูรณ์ ในกรณีเช่นนี้ คำให้การของจำเลยจะต้องกล่าวให้ชัดแจ้งว่าโจทก์กระทำการอย่างไรอันเป็นการหลอกลวงจำเลยด้วย มิฉะนั้นเป็นคำให้การที่ไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง ไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบได้

ฎีกาที่ 3283/2524 จำเลยให้การว่าจำเลยขอปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยสิ้นเชิง เพราะสัญญาที่โจทก์ทำขึ้นเป็นการฉ้อฉล และแถลงต่อศาลในวันชี้สองสถานว่าหมายความว่า โจทก์ใช้อุบาย หลอกลวงให้จำเลยลงชื่อในสัญญาผู้ตามที่โจทก์นำมาฟ้องนั้น ดังนี้ไม่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าโจทก์กระทำการอย่างไรบ้าง อันจะแสดงว่าเป็นการฉ้อฉลหรือใช้อุบายหลอกลวงจำเลย และเป็นเหตุให้จำเลยไม่ได้รับเงินไปตามสัญญาผู้ นั้น เหตุแห่งคำให้การปฏิเสธของจำเลยมิได้แสดงโดยชัดแจ้ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง จำเลยจึงไม่มีประเด็นที่จะนำสืบตามคำให้การ

จำเลยมีภาระการพิสูจน์ว่า เหตุใดจำเลยจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาผู้ที่โจทก์ฟ้อง เมื่อคำให้การของจำเลยไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบพยาน คดีก็ไม่จำเป็นต้องทำการสืบพยาน โจทก์ต่อไป ศาลย่อมมีคำสั่งให้งดสืบพยานโจทก์จำเลยและพิพากษาให้จำเลยแพ้คดี

เมื่อจำเลยมีหน้าที่นำสืบ แต่ไม่มีประเด็นจะนำสืบได้ตามคำให้การ ศาลก็พิพากษาให้จำเลยแพ้คดีโดยไม่ต้องสืบพยานโจทก์อีก

ฎีกาที่ 507/2500 เอกสารความว่าจำเลยได้ยืมเงินโจทก์ไป ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าจำเลยได้รับเงินที่ยืมแล้ว จำเลยรับว่าทำเอกสารยืมเงินให้โจทก์ แต่ต่อสู้ว่าไม่ได้รับเงินโดยโจทก์ หลอกหลวงให้ทำเนื่องจากโจทก์ฝากอะไหล่รถยนต์ให้จำเลยขาย ไม่เรียกว่าจำเลยอ้างเหตุที่ทำให้หนีไม่สมบูรณ์ จำเลยนำสืบพยานไม่ได้

ข้อสังเกต ตามฎีกานี้ ไม่ได้กล่าวว่าโจทก์ได้หลอกหลวงอย่างไร เพียงแต่บอกว่าโจทก์หลอกหลวงเนื่องจากอะไรเท่านั้น จึงไม่เรียกว่าจำเลยได้อ้างเหตุที่ทำให้หนีไม่สมบูรณ์

17. ในกรณีอื่น ๆ ที่จำเลยยอมรับตามฟ้องโจทก์ โดยอ้างข้อเท็จจริงนั้นใหม่ ต้องกล่าวให้ชัดแจ้งด้วย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง จึงจะนำสืบข้อเท็จจริงนั้น ๆ ได้ สุฎีกาที่ 680/2501, 2521/2524, 131-132/2509

ฎีกาที่ 680/2501 จำเลยให้การว่าโจทก์รับโอนเช็คมาโดยไม่สุจริต เป็นหน้าที่จำเลยนำสืบ แต่จำเลยไม่กล่าวว่าโจทก์ไม่สุจริตอย่างไร จึงไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบ

ฎีกาที่ 521/2524 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินค่าซื้อสินค้า จำเลยให้การต่อสู้ว่าหนีสินระหว่างโจทก์จำเลยในกรณีนี้มีได้ติดค้างกันแต่อย่างใด จำเลยมิได้อ้างเหตุตั้งประเด็นไว้ว่าที่หนีสินติดค้างกันนั้นเพราะเหตุใด จึงเป็นคำให้การที่ไม่แสดงแจ้งชัดซึ่งเหตุแห่งการนั้น ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 177 บัญญัติไว้ จำเลยจึงไม่มีสิทธินำพยานมาสืบตามคำให้การต่อสู้คดี

ฎีกาที่ 131-132/2509 คำให้การจำเลยที่ว่าหนังสือมอบอำนาจไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายนั้น มิได้ให้การว่าไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายด้วยเหตุอย่างใด จึงเป็นคำให้การไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง จำเลยไม่มีประเด็นนำสืบ

ข้อสังเกต

ในบางกรณี แม้จำเลยจะอ้างข้อเท็จจริงโดยชัดแจ้ง แต่ก็ไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบได้ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร ต้องห้าม ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 94

ฎีกาที่ 2255/2518 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้ว่าสัญญาผู้ชำระการที่โจทก์เช่าที่ดินจำเลยหักกับหนีที่จำเลยกู้เงินโจทก์จำนวนหนึ่ง จำเลยมีหน้าที่นำสืบพยานก่อน แต่เอกสารผู้มีความว่าจำเลยได้รับเงินไปครบถ้วนแล้ว จำเลยให้การทำนองว่าแปลงหนี้โดยเอาหนี้เก่าหักกับ

หน้าที่เข้ามาทำเป็นสัญญาผู้ ไม่เป็นการแสดงว่าหน้าที่ตามสัญญาผู้ไม่สมบูรณ์ จึงสืบพยานเปลี่ยน
แปลงแก้ไขเอกสาร ไม่ได้

หน้าที่นำสืบกรณีเช่าทรัพย์

คู่คำพิพากษาฎีกาในเรื่องเช่าทรัพย์ คือฎีกาที่ 849/2490

ฎีกาที่ 849/2490 เกิดไฟไหม้ที่ห้องเช่า ผู้ให้เช่าฟ้องผู้เช่าว่าประมาณเดินเลื้อย ทำให้
ไฟไหม้บ้าน ขอให้ใช้ราคา ผู้เช่าต่อสู้ว่าไฟไหม้เกิดจากใครหรือเพราะเหตุใดไม่ทราบทั้งตนมิได้
ประมาณเดินเลื้อยทำให้ไฟไหม้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าแม้ผู้ให้เช่าจะสืบไม่ได้ว่าไฟเกิดด้วยเหตุใดหรือ
ใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดขึ้นในบ้านที่เช่า ไม่ใช่ถูกลามมาจากที่อื่นแล้ว ผู้เช่าก็มี
หน้าที่นำสืบแสดงข้อเท็จจริงเพื่อให้พ้นความรับผิดถ้าสืบไม่ได้ก็ต้องรับผิดในความเสียหายจากไฟ
ไหม้นั้น

1. เนื่องจากผู้เช่าจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่าเสมือนวิญญูชนต้องสงวนทรัพย์สินของตน
เอง และผู้เช่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายและบุบสลายอย่างใด ๆ อันเกิดจากความผิดของผู้เช่า ผู้
เช่าจึงมีหน้าที่ต้องนำสืบให้เห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมิใช่ความผิดของตน ต่างกับกรณีละเมิด
ทั่วไปซึ่งถือหลักว่าผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่นำสืบ

ตัวอย่าง

ฎีกาที่ 1307/2501 ฟ้องว่าละเมิดทำให้เพลิงไหม้ตามถึงห้องโจทก์ จำเลยปฏิเสธ
โจทก์มีหน้าที่นำสืบว่าจำเลยจงใจหรือประมาณเดินเลื้อย เพียงแต่เพลิงเกิดจากห้องของจำเลยไม่มี
ข้อสันนิษฐานว่าจำเลยจงใจหรือประมาณเดินเลื้อย

ฎีกาที่ 540/2526 คำร้องขอในการร้องจัดทรัพย์ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 288 เป็น
เสมือนคำฟ้องที่โจทก์เสนอข้อหาต่อศาล ตามมาตรา 1 (3) ผู้ร้องจึงมีฐานะเป็นเสมือนโจทก์ ส่วน
โจทก์มีฐานะเสมือนเป็นจำเลย เมื่อผู้ร้องกล่าวอ้างว่าทรัพย์ที่ยึดเป็นของคน แต่โจทก์ยืนยันว่า
เป็นของจำเลยซึ่งเป็นถูกหนีตามคำพิพากษา เมื่อไม่มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายอื่นเป็นเหตุแก่ผู้
ร้องแล้ว ภาระการพิสูจน์ ย่อมตกแก่ผู้ร้องที่จะต้องนำสืบให้สมข้อกล่าวอ้างของคน

2. ถ้าจำเลยให้การต่อสู้ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง หน้าที่นำสืบคดีโจทก์

ฎีกาที่ 915/2525 จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะโจทก์เคยฟ้องคดีนี้และทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้ว และได้เรียงข้อแฉ่งของโจทก์ที่ว่าจำเลยยินยอมจ่ายค่าชดเชยให้โจทก์ โจทก์มีหน้าที่นำสืบ เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ ข้อเท็จจริงก็รับฟังไม่ได้ตามที่โจทก์แฉ่ง ดังนั้น การที่ศาลแรงงานฯ วินิจฉัยว่าจำเลยได้ให้คำมั่นกับโจทก์ว่าจะจ่ายค่าชดเชยให้ฟ้องโจทก์จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ จึงเป็นการไม่ชอบ

3. ในเรื่องอายุความ แม้จำเลยจะเป็นผู้ยกขึ้นต่อสู้ โจทก์ก็มีหน้าที่นำสืบว่าคดีไม่ขาดอายุความ หากโจทก์ไม่สืบก็ต้องฟังว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ

ฎีกาที่ 1069/2509 เมื่อจำเลยต่อสู้ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความฟ้องร้อง โจทก์จำต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าคดีของโจทก์มิได้ขาดอายุความ แต่โจทก์มิได้นำสืบดังกล่าว รูปคดีจึงต้องฟังว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความดังที่จำเลยต่อสู้

ฎีกาที่ 1955/2531 โจทก์ฟ้องจำเลยเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่บุตรเกิดผิด จำเลยให้การต่อสู้ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ได้ความว่าคดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ หากโจทก์ไม่สืบหรือสืบไม่ได้ก็ต้องถือว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแล้ว

ข้อสังเกต ความฎีกาทั้งสองข้างต้นเป็นเรื่องจำเลยกล่าวอ้างว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ โจทก์มีหน้าที่นำสืบ เห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่จำเลยคัดฟ้องโจทก์ แต่จำเลยอ้างประโยชน์จากอายุความเสียเอง (ไม่ใช่อ้างว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ) เช่น อ้างว่าทรัพย์มรดกมีผู้จัดการมรดกจำเลยจึงมีสิทธิได้ทรัพย์มรดก ไม่ขาดอายุความ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1754 จำเลยมีหน้าที่นำสืบ ดูฎีกาที่ 543/2512

ฎีกาที่ 543/2512 โจทก์ฟ้องว่าโจทก์และจำเลยต่างเป็นผู้รับพินัยกรรม แต่โจทก์ครอบครองทรัพย์มรดกมาแต่ผู้เดียว จำเลยไม่ได้ฟ้องร้องเพื่อเรียกทรัพย์มรดกจนพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่จำเลยรู้ถึงสิทธิของคนในพินัยกรรมแล้ว ขอให้ห้ามจำเลยมิให้คัดค้านการที่โจทก์จะขอรับมรดก จำเลยให้การว่ามรดกครั้งนี้มีการตั้งผู้จัดการมรดก จำเลยให้การว่ามรดกครั้งนี้มีการตั้งผู้จัดการมรดก จำเลยจึงมีสิทธิเรียกทรัพย์ได้โดยไม่ขาดอายุความ ดังนี้ เมื่อจำเลยจะอ้างประโยชน์จากอายุความเพราะเหตุนี้ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่จำเลย

4. ในเรื่องกำหนดเวลาฟ้องเรียกที่ดินมือเปล่าคืนภายในเวลา 1 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1375 นั้นมิใช่อาชญากรรม แต่เป็นกำหนดเวลาฟ้องเรียกคืนซึ่งการครอบครอง เมื่อจำเลยกล่าวอ้างว่า โจทก์ฟ้องเรียกคืนเกินกว่า 1 ปี หน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย

ฎีกาที่ 1991/2524 การได้มาซึ่งการครอบครองที่ดินมือเปล่าโดยการแย่งการครอบครองนั้น จำเลยมีหน้าที่นำสืบว่าจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทก่อนโจทก์ฟ้องเกินกว่า 1 ปีแล้ว

ในเรื่องค่าเสียหายนั้น โจทก์มีหน้าที่นำสืบ แม้จำเลยจะมีได้โต้แย้งคัดค้านไว้ก็ตาม อุฎีกาที่ 314/2504, 242/2515

ฎีกาที่ 314/2504 ในเรื่องฟ้องเรียกค่าเสียหายนั้น แม้จำเลยจะไม่ได้โต้แย้งจำนวนค่าเสียหาย ก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบตลอด

ฎีกาที่ 242/2515 ในเรื่องค่าเสียหาย โจทก์เป็นฝ่ายที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าตนได้เสียหายจริงตามจำเลยที่ฟ้องเรียกร้องจากจำเลย

5. ข้อสังเกต โดยหลักการที่จำเลยไม่ให้เกิดการปฏิเสธฟ้องโจทก์ข้อใด ถือว่าจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงนั้น โจทก์ไม่ต้องนำสืบ แต่เฉพาะเรื่องค่าเสียหายไม่ถือหลักดังกล่าว ดังนี้ แม้จำเลยจะไม่ให้การถึงเลย โจทก์ก็ยังคงมีหน้าที่นำสืบอยู่

แต่อย่างไรก็ดี แม้โจทก์จะสืบเรื่องค่าเสียหายไม่ได้ หรือไม่สืบเลย ศาลก็มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควร

ฎีกาที่ 250/2489 ในกรณีมีการผิดสัญญาและเรียกค่าเสียหาย เป็นหน้าที่ของฝ่ายที่เรียกร้องจะต้องนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหาย แต่ให้นำสืบถึงค่าเสียหายไม่ได้หรือไม่สืบเลย ศาลก็มีอำนาจที่จะกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควร โดยวินิจฉัยตามความดีของวิญญูชนและความพฤติการณ์ปกติทั้งหลาย

ข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งรับแล้ว ไม่ต้องนำสืบ

1. การยอมรับข้อเท็จจริงไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เช่น จำเลยให้การยอมรับข้อเท็จจริงตามฟ้อง หรืออาจจะแถลงยอมรับกันในระหว่างการพิจารณาคดีก็ได้ หรือคำรับตามที่ผู้ความบอกกล่าว ตามมาตรา 100

ฎีกาที่ 99/2515 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยใช้เงินที่กู้โจทก์ไป จำเลยให้การว่า ได้กู้เงินโจทก์ไปจริง แต่โจทก์เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามกฎหมาย และจำเลยได้ชำระให้โจทก์ไปแล้วเป็นจำนวนเกินกว่าต้นเงินกู้ ขอให้เอามาหักกลบลบหนี้กัน ดังนี้ เท่ากับจำเลยให้การรับว่า จำเลยยังมีได้ชำระต้นเงินคืนให้โจทก์ โจทก์ไม่ต้องนำสืบในข้อนี้ ส่วนดอกเบี้ยเกินอัตรา เมื่อจำเลยชำระไปตามอำเภอใจ จำเลยเรียกคืนไม่ได้

ฎีกาที่ 1225/2508 เมื่อศาลสอบถามและโจทก์จำเลยแถลงรับข้อเท็จจริงนั้น ก็ฟังข้อเท็จจริงที่แถลงรับกันนั้นได้ ไม่จำเป็นต้องสืบพยานกันต่อไป

2. กรณีที่ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงที่ศาลสอบถาม ตามมาตรา 183 วรรคสอง

ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 183 วรรคสอง (แก้ไขใหม่ ปี 2538) เมื่อศาลสอบถามคู่ความฝ่ายใดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายยกขึ้นอ้าง คู่ความนั้นไม่ยอมรับคำถาม หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุผลแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น

3. ในกรณีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยบางคนยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ฟ้อง ถือว่าเป็นกระบวนการพิจารณาที่เป็นที่เสื่อมเสียแก่จำเลยอื่น จะถือว่าจำเลยอื่นยอมรับด้วยไม่ได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 59 โจทก์จึงยังคงมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 382/2506 ในกรณีที่จำเลยที่ 1, ที่ 2 ถูกฟ้องร่วมกันเพื่อให้ใช้ค่าเสียหายนั้นถึงแม้จำเลยที่ 1 จะให้การรับว่าได้กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายจริง แต่เมื่อจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้กำกับประกันปฏิเสธว่าจำเลยที่ 1 มิได้ประมาท เช่นนี้ โจทก์ต้องนำสืบให้ฟังได้ตามฟ้องว่าจำเลยที่ 1 ประมาท ทั้งนี้ เพราะทำให้การอันเป็นกระบวนการพิจารณาที่จำเลยที่ 1 กระทำไปนั้น เป็นที่เสื่อมเสียแก่จำเลยที่ 2 ย่อมไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 2 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59

ฎีกาที่ 2649/2535 โจทก์ฟ้องว่าผู้มีชื่ออยู่ที่ดินมี น.ส.3 ให้โจทก์ และจำเลยที่ 1 จำนวน 1 แปลง โจทก์ได้ครอบครองที่ดินเพื่อคนและแทนจำเลยที่ 1 ตลอดมา จำเลยที่ 1 นำที่ดินทั้งแปลงไปขายฝากแก่จำเลยที่ 2 และไม่ได้ถอนคืน โดยโจทก์ไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วย ขอให้ศาลพิพากษาว่าโจทก์ครอบครองที่ดินครึ่งหนึ่งและเพิกถอนนิติกรรมการจดทะเบียนขายฝากที่ดินระหว่างจำเลยทั้งสอง จำเลยที่ 1 ขาดนัดยื่นคำให้การและแถลงรับข้อเท็จจริงตามที่โจทก์ฟ้อง แต่จำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ที่อ้างว่าผู้มีชื่ออยู่ที่ดินให้กับจำเลยที่ 1 โดยแจ้งชัดว่าที่ดิน

พิพาทเป็นของจำเลยที่ 1 แต่เพียงผู้เดียวโดยโจทก์ก็ทราบ เช่นนี้ โจทก์ย่อมมีภาระการพิสูจน์ข้ออ้างตามฟ้อง

4. นอกจากนี้ก็มีกรณีที่ดีที่ว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์แล้ว คือกรณีที่จำเลยไม่ให้การปฏิเสธหรือไม่กล่าวถึงฟ้องโจทก์ข้อใด ซึ่งไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง ถือว่าจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว โจทก์ไม่ต้องนำสืบ

ฎีกาที่ 202-203/2535 จำเลยที่ 1 ให้การว่าไม่เคยทำสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์มิได้ให้การถึงตราที่ใช้ประทับอยู่ในช่องผู้เช่าซื้อว่าชอบหรือไม่อย่างไร เมื่อจำเลยไม่ให้การถึง ต้องถือว่าเป็นตราของจำเลยที่ 1 คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1)

ฎีกาที่ 246/2517 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยยืมเงินโจทก์ไป ได้ทำหนังสือสัญญาไว้ โดยไม่ได้ระบุเวลาชำระเงิน แต่จำเลยสัญญาว่าจะชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้ภายใน 3 ปีครบกำหนดใน พ.ศ.2508 จำเลยไม่ชำระหนี้ จำเลยให้การรับว่าได้ยืมเงินโจทก์ไปจริงตามฟ้อง แต่ได้หักหนี้กันไปแล้ว และคดีขาดอายุความ เรื่องกำหนดเวลาใช้เงิน 3 ปีก็ดี เรื่องหนี้ถึงกำหนดชำระ ใน พ.ศ.2508 ก็ดี จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธไว้ ดังนี้ ต้องถือว่าจำเลยรับตามฟ้อง โจทก์ไม่จำเป็นต้องสืบพยานในข้อนี้ โจทก์ฟ้องคดีเมื่อ พ.ศ.2515 คดีจึงยังไม่ขาดอายุความ

ฎีกาที่ 1451/2522 จำเลยยืมรถยนต์ของโจทก์เป็นพาหนะไปทอดผ้าป่า แล้วรถชนกันเสียหาย จำเลยต้องคืนและใช้ค่าเสียหาย จำเลยให้การว่ามีได้เป็นผู้ยืม ไม่ได้อ้างว่าเหตุเกิดโดยจำเลยไม่ผิด ไม่มีประเด็นในข้อนี้ ซึ่งจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องอ้างและนำสืบ

ฎีกาที่ 903/2527 โจทก์แสดงข้ออ้างในคำฟ้องว่า รถของจำเลยซึ่งโจทก์เช่าชนกับรถอื่น โจทก์ซ่อมและจำเลยรับรถคืนไปแล้ว แต่เมื่อจำเลยขอเบิกค่าเช่ารถหลังจากรับคืนไปแล้ว โจทก์หลงเชื่อโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริง ได้จ่ายเงินให้ไป ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 177 จำเลยจะต้องให้การว่า ยอมรับหรือปฏิเสธ เมื่อไม่ให้การปฏิเสธก็ต้องถือว่าจำเลยยอมรับ ศาลรับฟังข้ออ้างของโจทก์ตามฟ้องได้อยู่แล้ว โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบหรือพิสูจน์ตามมาตรา 84

ฎีกาที่ 1501/2522 ผู้ร้องขอให้จดทะเบียนสมรส เท่ากับอ้างว่าขณะนี้ต่างไม่มีคู่สมรส นายอำเภอคัดค้านปฏิเสธว่าผู้ร้องต่างมีคู่สมรสอยู่ผิดเงื่อนไขการสมรส ในรายงานกระบวนการพิจารณา ผู้คัดค้านแถลงว่าผู้คัดค้านไม่ทราบว่าผู้ร้องมีคู่สมรสอยู่หรือไม่ ต่างไม่สืบพยาน ดังนี้ ผู้คัดค้านมิได้รับข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องต่างไม่มีคู่สมรส และมีได้ตกลงจดทะเบียนข้อนี้ ผู้ร้องยังมีหน้าที่นำสืบอยู่ เมื่อผู้ร้องไม่สืบพยาน ผู้ร้องต้องแพ้คดี

ข้อสังเกต คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงส์ภักดิ์ ได้บันทึก
หมายเหตุไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2522 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า
1194 ดังนี้

“ข้อที่ว่าจำเลยให้การว่าไม่ทราบ ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงและศาลไม่ต้องสืบ
พยานในข้อนี้ คงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84(1) ซึ่งศาลเห็นว่า
จำเลยได้รับแล้ว แต่คดีนี้ในคำแถลงคัดค้านคำร้องซึ่งเท่ากับเป็นคำให้การ ผู้คัดค้านปฏิเสธว่าผู้
ร้องค้างมีคู่สมรสอยู่ มิได้เจองใจการจดทะเบียนสมรส จึงเป็นข้อที่ผู้คัดค้านปฏิเสธขัดแย้ง ส่วนที่
ต่อมาได้แถลงใน รายงานกระบวนการพิจารณาว่าข้อนี้ผู้คัดค้านไม่ทราบนั้น ไม่ใช่คำแถลงรับและ
ไม่ใช่ข้อที่ให้การ ในคำให้การว่าไม่ทราบ จึงถือเอาเป็นข้อที่ผู้คัดค้านยอมรับแล้วไม่ได้”

ฎีกาที่ 762/2517 จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ใช้เครื่องจักรในวันเกิดเหตุ
แต่ให้การว่าบางครั้งใช้เครื่องจักรในเวลากลางวันน้อย ก็ต้องใช้เวลากลางคืนชดเชย เหตุที่ไฟไหม้
เกิดจากกระแสไฟฟ้าลัดวงจร ถือว่าจำเลยรับว่าในคืนเกิดเหตุ จำเลยใช้เครื่องจักรแล้วไฟฟ้าเดิน
ลัดวงจรเป็นเหตุให้ไฟไหม้โรงงานของจำเลยถูกตามไปไหม้บ้านโจทก์ โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบใน
ข้อนี้

ฎีกาที่ 2668/2519 โจทก์กล่าวไว้ในฟ้องว่า โจทก์ได้มอบอำนาจให้ ส.เป็นผู้
ฟ้องคดีนี้แทนตามใบมอบอำนาจท้ายฟ้อง จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ในเรื่องนี้ จึงถือว่าจำเลยยอมรับ
ว่า ส. ได้รับมอบอำนาจที่ถูกต้องตามใบมอบอำนาจนั้นจริง ทั้งศาลชั้นต้นก็ได้ตัดสินว่าเป็นการ
มอบอำนาจที่ไม่ถูกต้อง คดีจึงฟังได้ว่าโจทก์ได้มอบอำนาจให้ ส. ฟ้องคดีนี้จริง ไม่มีประเด็นที่
โจทก์จะต้องนำสืบในข้อนี้ โจทก์จึงไม่ต้องส่งใบมอบอำนาจเป็นพยานหลักฐานต่อศาลอีก
ฉะนั้น แม้ใบมอบอำนาจนี้จะปิดอากรแสตมป์หรือไม่ก็ตาม ก็ไม่มีผลกระทบต่อการรับ
ฟังข้อเท็จจริงที่จำเลยได้โต้แย้งว่า ส. มีอำนาจฟ้อง

5. หลักที่ว่าคำให้การจำเลยไม่ปฏิเสธฟ้องโจทก์ข้อใด หรือไม่กล่าวถึงฟ้องโจทก์
ข้อใด ถือว่าจำเลยยอมรับ จะนำไปใช้ในเรื่องค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องมาตามฟ้องไม่ได้ แม้
จำเลยจะไม่ได้โต้แย้งค่าเสียหายตามฟ้องโจทก์ ถือว่าจำเลยปฏิเสธเสมอ โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบ

6. ในคดีที่มีจำเลยหลายคน บางคนขาดนัดยื่นคำให้การ ส่วนจำเลยที่ยื่นคำให้การมิได้ ปฏิเสธฟ้องโจทก์ เช่นนี้ จะถือว่าจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงตามฟ้องไม่ได้ โจทก์ยังคงมีหน้าที่นำสืบ เค้นตามฟ้อง

ฎีกาที่ 1266/2527 โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้กู้ จำเลยที่ 2 ที่ 3 ในฐานะผู้ค้ำประกัน และจำเลยที่ 4 ในฐานะผู้จำนอง ร่วมรับผิดชอบโจทก์ในมูลหนี้ ที่จำเลยที่ 1 ค้างชำระ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 และที่ 4 ยื่นคำให้การต่อสู้คดี ส่วนจำเลยที่ 3 ขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้สืบพยานโจทก์โดยมิได้ชี้สองสถานกำหนด ประเด็นข้อพิพาท โจทก์ย่อมมีหน้าที่ต้องนำสืบพยานหลักฐานเค้นตามฟ้อง จะถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 4 มิได้ปฏิเสธข้อหาตามฟ้องต้องถือว่ายอมรับจึงไม่มีหน้าที่ต้องนำสืบในข้อที่จำเลยที่ 2 และที่ 4 ยอมรับแล้วหาได้ไม่ เพราะจำเลยที่ 3 ขาดนัดยื่นคำให้การ จะถือว่าจำเลยที่ 3 ยอมรับตามคำฟ้องไม่ได้ ข้อยกเว้น ตาม ป.วิ.ท. มาตรา 84 (1) ที่ว่าคู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายได้รับแล้วนั้น เป็นกรณีที่ศาลเห็น มิใช่โจทก์เห็นหรือเข้าใจเอง

7. คำให้การจำเลยต้องแสดงให้ชัดชัดว่ารับหรือปฏิเสธฟ้องโจทก์ รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น (มาตรา 177 วรรคสอง) ในกรณีที่จำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง แม้จะไม่แสดงเหตุในการปฏิเสธ ก็ไม่ถือว่าเป็นการรับตามฟ้อง เพียงแต่จำเลยไม่มีประเด็นนำสืบเท่านั้น ดังนั้นโจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบอยู่ ฎีกาที่ 1498-1499/2508, 2373/2516

ฎีกาที่ 1498-1499/2508 คำให้การจำเลยระบุบังคับโดยเฉพาะว่า ขอปฏิเสธหนี้สินตามที่โจทก์อ้างมา เป็นจำนวนรายละเอียด 20,000 บาท นั้น ย่อมมีประเด็นที่โจทก์จะต้องนำสืบถึงหนี้ตามที่โจทก์ฟ้องแม้จำเลยจะไม่อ้างรายละเอียดว่าจำเลยปฏิเสธหนี้ของโจทก์เพราะเหตุใด ก็มีผลเพียงแต่จำเลยไม่มีข้ออ้างที่จะเป็นประเด็นข้อนำสืบต่อสู้คดีเท่านั้น แต่ไม่ทำให้กลายเป็นว่าจำเลยรับตามฟ้องโจทก์

ฎีกาที่ 2373/2516 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป 3,000 บาท จำเลยให้การว่าโจทก์ได้ตกลงซื้อเรือนและไม้กระดานในราคา 4,000 บาท แล้วโจทก์ได้นำกระดาษฟูลสแก็บเปล่าให้จำเลยลงชื่อไว้ ต่อมาโจทก์ได้ไปซื้อเรือนแต่ไม่ชนไม้กระดานไปกลับให้จำเลยลงชื่อไว้ในสัญญาว่าจำเลยกู้เงินไปจากโจทก์ 1,500 บาท แต่ความจริงจำเลยไม่ได้กู้เงิน เช่นนี้ ต้องถือว่าจำเลยได้ให้การไว้โดยชัดแจ้งแล้วว่าจำเลยปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ทั้งสิ้น โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบให้สมตามข้ออ้างว่าจำเลยได้ทำหนังสือสัญญากู้ยืมและได้รับ

เงินไป แต่จำเลยไม่ได้ให้การยืนยันไว้โดยชัดแจ้งว่าหนังสือคู่สมที่โจทก์กล่าวอ้างในฟ้องนั้น เป็นหนังสือสัญญาฉบับไหนหรือไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุผลประการใด จึงไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบเป็นข้อต่อสู้

ฎีกาที่ 2662/2517 ฟ้องโจทก์บรรยายว่าจำเลยที่ 3 คำประกันการกู้ของจำเลยที่ 1 สามคราว ได้ทำสัญญาคำประกันให้โจทก์ไว้ 3 ฉบับ ดังสำเนาสัญญาซึ่งแนบมาท้ายฟ้อง จำเลยที่ 3 คงให้การปฏิเสธเพียงว่าไม่รับรองสำเนาสัญญาท้ายฟ้อง และจำเลยที่ 3 จำได้แน่นอนว่าได้เคยทำสัญญาคำประกันการกู้ของจำเลยที่ 1 ให้โจทก์ไว้ครั้งเดียว เมื่อโจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ 3 ได้ทำสัญญาคำประกันจำเลยที่ 1 ถึง 3 คราว เป็นเอกสาร 3 ฉบับ จึงขอปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง ดังนี้ คำให้การไม่ชัดแจ้งว่าทำสัญญาคำประกันให้โจทก์ไว้คราวใดรับหรือปฏิเสธสำเนาสัญญาท้ายฟ้องฉบับไหน เพียงใด หรือไม่ คงฟังได้เพียงว่าจำเลยที่ 3 ปฏิเสธ คำให้การจำเลยที่ 3 จึงเป็นคำให้การปฏิเสธลอย ไม่มีประเด็นที่จำเลยที่ 3 จะนำสืบได้ ที่ศาลชั้นต้นให้จำเลยที่ 3 นำสืบ และให้พิชิตฎีกาโดยมือชื่อในสัญญาคำประกันทั้งที่ไม่มีสิทธินำสืบและมีได้ให้การต่อสู้เป็นประเด็นในเรื่องลายมือชื่อในสัญญาไว้ จึงไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาและนอกประเด็นพิพาท รับฟังไม่ได้

ฎีกาที่ 2243/2521 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญาจำเลยให้การต่อสู้ว่าสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นเอกสารปลอม โดยไม่อ้างเหตุตั้งประเด็นไว้ว่าปลอมอย่างไร ย่อมไม่ชอบด้วยป.วิ.พ. มาตรา 177 จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานบุคคลตามข้อต่อสู้

8. ในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ อันจะทำให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบนั้น จำเลยจะต้องให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งด้วย หากจำเลยให้การปฏิเสธไม่ชัดแจ้ง ก็เท่ากับว่าจำเลยไม่ได้ปฏิเสธ มีผลเท่ากับยอมรับตามฟ้องโจทก์ โจทก์ไม่ต้องนำสืบ

ฎีกาที่ 845/2513 จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่าสามีโจทก์มิได้ให้ความยินยอม เพียงแต่ให้การว่า นอกจากที่ให้การไว้แล้วถือว่าปฏิเสธ ดังนี้ จึงไม่เป็นประเด็นที่โจทก์จะต้องนำสืบข้อนี้

ฎีกาที่ 2647/2535 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่จำเลยที่ 1 เป็นผู้ออก จำเลยที่ 1 เป็นผู้ออก จำเลยที่ 3 เป็นผู้สลักหลัง จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธข้ออ้างตามฟ้องของโจทก์แต่เพียงในสิ่งที่ไม่ใช่สาระสำคัญว่าเช็คตามฟ้องไม่มีมูลหนี้ตกไปอยู่ในความครอบครองของโจทก์โดยไม่สุจริต และโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองโดยไม่สุจริต แม้จำเลยจะให้การปฏิเสธว่าโจทก์ไม่ใช่ผู้ทรง

โดยขอด้วยกฎหมาย แต่ก็ไม่ได้ให้เหตุแห่งการปฏิเสธไว้ ต้องถือว่าจำเลยทั้งสองยอมรับตามฟ้อง ดังนี้ไม่จำเป็นต้องให้คู่ความนำสืบข้อเท็จจริงอื่นใดที่ไม่จำเป็นแห่งคดีอีก

9. ตามฎีกานี้ น่าจะถือว่าคำให้การของจำเลยเป็นการยอมรับว่าจำเลยออกเช็คจริง แต่ต่อสู้ว่าโจทก์รับโอนเช็คมาโดยไม่สุจริต เป็นทำนองว่ามีการคบคิดกันฉ้อฉลตาม ป.พ.พ. มาตรา 916 จึงเป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ หน้าที่นำสืบจึงตกจำเลย แต่เนื่องจากคำให้การของจำเลยไม่แสดงเหตุให้ชัดแจ้งว่าไม่สุจริตอย่างไร จำเลยจึงไม่มีประเด็นนำสืบ เมื่อจำเลยมีหน้าที่นำสืบ แต่ไม่อาจสืบพยานได้เนื่องจากไม่มีประเด็นนำสืบ จำเลยก็ต้องแพ้คดี

ฎีกาที่ 1521/2528 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินที่กู้ยืมไปตามสำเนาสัญญากู้ยืมฟ้อง จำเลยให้การต่อสู้ว่าไม่ได้ทำหนังสือสัญญาเงินตามสำเนาสัญญากู้ยืมฟ้อง ความจริงเป็นเรื่องซื้อขายกัน โจทก์วางมัดจำไว้และทำหนังสือสัญญาไว้ในลักษณะกู้ยืมกัน และเงินที่จำเลยรับไว้ก็ในลักษณะของการเช่ามา ดังนี้ แม้ในคอนตันของคำให้การจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้ทำสัญญาเงินตามสำเนาหนังสือสัญญาเงินฟ้องก็ตาม แต่ตามคำให้การของจำเลยในคอนตันต่อไปชี้ให้เห็นได้ชัดว่า สัญญาที่จำเลยทำให้โจทก์ไว้วันนั้นก็คือสัญญาตามสำเนาหนังสือสัญญาฟ้องนั่นเอง ตามคำให้การของจำเลยมิได้ปฏิเสธว่าสัญญาฟ้องปลอมหรือปฏิเสธรายละเอียดของสัญญาว่าไม่ถูกต้องอย่างไร ถือไม่ได้ว่าจำเลยปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงของสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้อง เมื่อจำเลยรับว่าได้ทำหนังสือสัญญากันไว้จริง โจทก์ก็ไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงนี้

10. จำเลยให้การว่า จำเลยไม่ทราบ ไม่รับรอง เป็นคำให้การไม่ชัดแจ้ง ถือไม่ได้ว่าจำเลยให้การปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์โดยชัดแจ้ง ไม่เป็นประเด็นที่โจทก์จะต้องนำสืบและถือว่าข้อเท็จจริงฟังได้ตามฟ้องโจทก์

ฎีกาที่ 720/2535 ข้อที่ว่า ห. ได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์หรือไม่ จำเลยให้การว่าพินัยกรรมที่โจทก์นำมาฟ้องนั้น จะเป็นเอกสารที่มีอยู่จริงหรือไม่ สมบูรณ์ถูกต้องแท้จริงและมีผลบังคับได้หรือไม่ จำเลยไม่ทราบและไม่รับรอง คำให้การของจำเลยดังกล่าว ถือไม่ได้ว่าจำเลยให้การปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์โดยชัดแจ้ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 177 วรรคสอง ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ตามฟ้องว่า ห. ได้ทำพินัยกรรมยกบ้านและที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์

ฎีกาที่ 2155/2535 คำให้การจำเลยระบุเพียงว่าไม่ทราบและไม่รับรอง ไม่ได้ความแจ้งชัดว่าปฏิเสธฟ้องโจทก์ จึงเป็นคำให้การที่ไม่ชัดแจ้ง และไม่ทำให้เกิดประเด็น

ฎีกาที่ 3666-3670/2533 โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์มีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีโฉนด จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธในประเด็นนี้ไว้ คงให้การปฏิเสธเพียงว่า โจทก์จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินโฉนดดังกล่าวหรือไม่ จำเลยไม่รับรอง ทำให้การของจำเลยดังกล่าวไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง เพราะมิได้อ้างเหตุแห่งการปฏิเสธไว้โดยชัดแจ้ง จำเลยจึงไม่มีประเด็นที่จะนำสืบหักล้างข้ออ้างของโจทก์ได้

11. กรณีทำให้การจำเลยขัดแย้งกัน เป็นทำให้การที่ไม่ชัดแจ้ง ตามมาตรา 177 วรรคสอง ถือไม่ได้ว่าเป็นการปฏิเสธ ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ตามคำฟ้องของโจทก์ โจทก์ไม่ต้องสืบ

12. คำรับที่จะถือเป็นคดีไม่ต้องนำสืบนี้ จะต้องเป็นคำรับในศาลชั้นในคดีที่พิพาทกันอยู่ด้วย ดังนั้น คำรับของคู่ความในคดีอื่น เป็นเพียงพยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันผู้กล่าวได้เท่านั้น ผู้กล่าวจึงสืบหักล้างได้

ฎีกาที่ 1886/2506 คำรับของคู่ความในคดีหนึ่งใช้ปิดปากผู้กล่าวในการพิจารณาคดีอีกคดีหนึ่งไม่ได้ เพราะคำรับเป็นเพียงพยานหลักฐานชนิดหนึ่งซึ่งสันนิษฐานว่าหากเป็นความจริงแล้ว บุคคลจะไม่กล่าวให้คนเสียประโยชน์เลย แต่การสันนิษฐานยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยเด็ดขาด เป็นแต่เพียงพยานหลักฐานซึ่งใช้ยืนยันผู้กล่าวได้เท่านั้น ในการพิจารณาคดีหลัง ผู้กล่าวจึงนำสืบหักล้างได้ จะถือว่าคำรับของคู่ความในคดีก่อนผูกพันผู้กล่าวโดยสืบหักล้างไม่ได้เลยนั้นหาได้ไม่

ฎีกาที่ 1078/2516 คำเบิกความในคดีเรื่องอื่นเป็นแต่หลักฐานที่จำเลยอ้างอิง จะถือเป็นคำรับของโจทก์ในคดีนี้ไม่ได้จึงต้องสืบพยานกันต่อไป การที่ศาลชั้นต้นงดสืบพยานทั้งสองฝ่ายแล้วพิพากษายกฟ้อง โดยถือเอาคำเบิกความของโจทก์ในคดีก่อนมาเป็นคำแถลงรับของโจทก์ในคดีนี้ เป็นการไม่ชอบ

ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปหรือไม่อาจโต้แย้งได้ไม่ต้องนำสืบ

การกระทำความคิดใดเป็นภัยร้ายแรงต่อส่วนรวมหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป โจทก์มีต้องนำสืบ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1) ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 15 และสภาพความคิดดังกล่าว ศาลอาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยประกอบการพิจารณาลงโทษจำเลยได้

1. วันใดเป็นวันหยุดราชการ เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป

ฎีกาที่ 3230/2532 ข้อเท็จจริงที่ว่าวันใดเป็นวันหยุดราชการหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันทั่วไป และศาลรู้ได้เองโดยคู่ความ ไม่ต้องนำสืบ

2. ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องอัตราดอกเบี้ย เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบ

ฎีกาที่ 567/2536 ประกาศกระทรวงการคลังที่ให้โจทก์คิดดอกเบี้ยได้ในอัตราที่เกินกว่ากฎหมายกำหนดไม่ใช่ข้อกฎหมายที่ศาลสามารถรับรู้ได้เอง แต่เป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความต้องนำสืบ เมื่อทางพิจารณาโจทก์ไม่นำสืบความข้อนี้ให้ปรากฏต่อศาล โจทก์จึงไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยเกินไปจากอัตราปกติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ฎีกาที่ 650/2532 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องอัตราดอกเบี้ย เป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ข้อกฎหมาย แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบ เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ โจทก์จึงไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยเกินไปจากอัตราที่กฎหมายกำหนด

3. ข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ใดดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมต่าง ๆ หรือตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขณะที่โจทก์ฟ้อง เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์ต้องนำสืบ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1)

ฎีกาที่ 4322/2533 จำนวนทั้งสองได้ปฏิเสธไว้โดยชัดแจ้งในคำให้การแล้ว ว. ไม่ใช่อธิบดีโจทก์ขณะฟ้องและมีผู้มีอำนาจกระทำการแทนโจทก์ ซึ่งศาลได้กำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทได้แล้ว ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้องนำสืบ มิใช่ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป

ฎีกาที่ 2548/2534 ข้อเท็จจริงที่ว่า อ. ยังคงดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขณะที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์กล่าวอ้าง และไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไป ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1) เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

ฎีกาที่ 214/2498 ข้อกำหนดหรือข้อบังคับของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงมหาดไทย กำหนดเขตพื้นที่การรับผิดชอบหรือการปกครองของหน่วยราชการ ในกองบัญชาการสอบสวนกลางมีอำนาจสอบสวนได้เพียงใด เป็นข้อเท็จจริง ไม่ใช่ข้อกฎหมายที่ศาลจะต้องรู้เอง

ฎีกาที่ 295/2516 กฎหมายตราสารค้ำประกันโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไม่ใช่กฎหมาย จึงเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบ

4. ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำเป็นต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 46 ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญา จึงเป็นข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้

**ข้อสันนิษฐานของกฎหมายเป็นคุณแก่ฝ่ายใด ฝ่ายนั้นไม่ต้องนำสืบ
ตัวอย่าง**

1. ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแก่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดเพราะเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง"

แสดงว่ากรณีเช่นนี้ฝ่ายที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะมีหน้าที่นำสืบว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเองเพื่อให้ตนเองพ้นความผิด

แต่กรณีที่จะเข้าข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 ต้องเป็นกรณีที่ฝ่ายหนึ่งเป็นยานพาหนะเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ใช่

ฎีกาที่ 237/2491 เรือใบกับเรือกลไฟชนกัน ฝ่ายเรือใบมาฟ้องเรียกค่าเสียหาย จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายเรือกลไฟจะต้องนำสืบก่อนในข้อที่จะไม่ต้องรับผิด ส่วนจำนวนค่าเสียหายเป็นหน้าที่ของฝ่ายเรือใบจะต้องนำสืบก่อน

ในเรื่องเรือชนกัน เมื่อศาลชั้นต้นกะหน้าที่นำสืบก่อนหลังผิดไป และคู่ความได้นำสืบไปตามนั้นแล้ว แม้ฎีกาของคู่ความที่คัดค้านในข้อนี้ฟังขึ้น ศาลฎีกาก็ไม่ย้อนสำนวนให้สืบพยานกันใหม่ เพราะไม่มีผลทำให้การวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

2. ได้ว่าฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานเฉพาะเหตุที่เกิดความเสียหายเท่านั้น ส่วนประเด็นอื่นยังคงเป็นไปตามหลักทั่วไป ดังนั้น ในเรื่องนี้โจทก์ (ฝ่ายเรือใบ) ยังคงมีหน้าที่นำสืบในเรื่องค่าเสียหายอยู่

ฎีกาที่ 627/2486 เรือกลไฟของจำเลยโขงเรือของโจทก์มาและทำให้เรือที่โขงมาล่ม กรณีเข้ามาตรา 437 จำเลยมีหน้าที่ต้องนำสืบให้พ้นความรับผิด

3. ในกรณีที่ยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลชนกัน ไม่ตกอยู่ในบังคับของ ป.พ.พ. มาตรา 437 ผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา นี้ จึงต้องกลับไปใช้หลักว่าฝ่ายใดกล่าวอ้างมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 828/2490 (ประชุมใหญ่) ยานพาหนะที่เคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกลด้วยกัน โคนกันเสียหาย ไม่ตกอยู่ในบังคับของ ป.พ.พ. มาตรา 437 ในกรณีเช่นนี้หน้าที่นำสืบตกอยู่ในหลักธรรมดา คือฝ่ายใดกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งทำละเมิด ฝ่ายที่กล่าวหาต้องนำสืบก่อน

4. ในกรณียานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลชนกันเองนี้ แม้ผู้ที่ฟ้องเรียกค่าเสียหายจะเป็นผู้โดยสารยานพาหนะนั้น ก็ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437

ฎีกาที่ 2379-2380/2532 ผู้ตายโดยสารมาในรถยนต์ของจำเลยที่ 3 ซึ่งเคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่นเดียวกับรถยนต์ของจำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ก่อให้เกิดความเสียหายความเสียหายมิได้เกิดจากยานพาหนะที่เคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกลของจำเลยที่ 3 ฝ่ายเดียว จึงนำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 437 อันว่าด้วยหน้าที่นำสืบมาใช้บังคับไม่ได้

ฎีกาที่ 345/2482 ในกรณีที่เรืออันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลชนกัน เป็นเหตุทำให้ผู้โดยสารในเรือลำหนึ่งเสียหาย ผู้โดยสารฟ้องเรียกค่าเสียหายจากเรืออีกลำหนึ่ง ดังนี้ จะยกบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 อันว่าด้วยหน้าที่นำสืบมาใช้บังคับไม่ได้

5. ไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันครายโดยสภาพ ผู้ที่ครอบครองก็มีหน้าที่นำสืบว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากความผิดของผู้ที่ต้องเสียหายเอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 43 วรรคสอง

ฎีกาที่ 762/2517 เมื่อจำเลยรับว่าในคืนเกิดเหตุจำเลยใช้เครื่องจักร แล้วไฟฟ้าเดินลัดวงจร เป็นเหตุให้ไฟไหม้โรงงานของจำเลย แล้วลูกถามไปไหม้บ้านของโจทก์ โจทก์ไม่ได้นำสืบอีกว่าเหตุที่ไฟไหม้เนื่องจากจำเลยใช้เครื่องจักรในคืนนั้น ข้อเท็จจริงได้ความว่าโรงงานของจำเลยใช้เครื่องจักรที่เคลื่อนด้วยกำลังของเครื่องไฟฟ้า และไฟไหม้เนื่องจากไฟฟ้าเดินลัดวงจรขณะที่จำเลยใช้เครื่องจักรอยู่ ดังนี้ ไฟฟ้าที่ใช้เดินเครื่องจักรเป็นทรัพย์สินอันเกิดอันครายได้โดยสภาพ ซึ่งจำเลยผู้มีไว้ในครอบครองจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินเป็นของเกิดอันครายได้โดยสภาพ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 จำเลยมิได้นำสืบว่าการที่ไฟฟ้าลัดวงจรเกิด

แต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์ผู้ต้องเสียหาย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์

6. ถ้าผู้ใดรับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานยังคงมีหน้าที่นำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานก่อน เช่น ต้องสืบว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรหรือทรัพย์ที่เป็นอันตรายโดยสภาพ อีกฝ่ายหนึ่งจึงจะมีหน้าที่นำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว ตามฎีกาข้างต้น เมื่อจำเลยรับว่าจำเลยใช้เครื่องจักรกลแล้วไฟลัดวงจร โจทก์จึงไม่ต้องสืบในข้อนี้ จำเลยต้องสืบหักล้างข้อสันนิษฐานกฎหมาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 ว่า ไฟไหม้เกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์เอง เมื่อจำเลยสืบไม่ได้ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 บัญญัติว่า "ถ้าทรัพย์อันเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ได้จดทะเบียนไว้ในทะเบียนที่ดิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลผู้มีชื่อในทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง"

ตัวอย่าง

1. ศาลฎีกาตีความว่าบุคคลผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนที่ดิน หมายถึง ผู้ที่มีชื่อในหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน ไม่รวม น.ส. 3, น.ส. 3 ก. (หนังสือรับรองการทำประโยชน์) หรือ ส.ก. 1 ด้วย

ฎีกาที่ 1616/2522 โฉนดมีชื่อโจทก์สันนิษฐานว่าโจทก์เป็นเจ้าของ โจทก์อ้างว่าให้จำเลยเช่า จำเลยอ้างว่าโจทก์ออกโฉนดโดยไม่สุจริต จำเลยมีหน้าที่นำสืบ จำเลยนำสืบไม่สมศาลพิพากษาขับไล่จำเลยได้ การเช่าไม่มีเอกสารเป็นหลักฐาน ไม่ห้ามฟ้องขับไล่

ฎีกาที่ 521/2493 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้ขายที่ดินมีโฉนดแล้วให้แก่โจทก์ และโจทก์ได้ครอบครองมาเกิน 10 ปีแล้ว ขอให้จำเลยโอนแก่ทะเบียนให้โจทก์ จำเลยต่อสู้ว่าได้มอบ ที่ดินให้โจทก์ทำกินต่างคอกเบี้ยเงินกู้ ดังนี้ ประเด็นตกเป็นหน้าที่โจทก์นำสืบก่อน เพราะมาตรา 1373 แห่ง ป.พ.พ. บัญญัติไว้เป็นคุณแก่จำเลยผู้มีชื่อในทะเบียนว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง ส่วนโจทก์นั้นภาระการพิสูจน์ว่าการครอบครองของโจทก์เป็นไปด้วยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ยังคงตกอยู่แก่โจทก์ ทั้งนี้เพราะการอ้างการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดินตามมาตรา 1382 สำหรับที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ว่าเป็นของผู้อื่นอยู่แล้วนั้น ผู้อ้างจะต้องแสดงหลักฐานให้เป็นที่พอใจต่อศาล ศาลจึงจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแสดงการได้มาซึ่ง

กรรมสิทธิ์เพื่อการจดทะเบียนค้ำประกันตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2486 มาตรา 14 และกฎกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 1 มกราคม 2486 ข้อ 1

ฎีกาที่ 714/2521 โฉนดที่ดินมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ย่อมสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 เมื่อจำเลยให้การว่าจำเลยถือกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวแทนโจทก์เพียงครั้งหนึ่ง แต่โจทก์อ้างว่าจำเลยถือกรรมสิทธิ์แทนโจทก์ทั้งแปลง โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบให้เห็นว่าเป็นความจริงเช่นนั้น มิฉะนั้นต้องฟังตามที่จำเลยยอมรับ

2. กรณีที่จะปรับเข้าข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 ได้นั้น เฉพาะกรณีพิพาทกันว่าใครมีสิทธิดีกว่ากันในที่ดินมีโฉนดดังกล่าว แต่ถ้าพิพาทกันว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของฝ่ายใด ดังนี้ ไม่อาจปรับเข้าข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้

ตัวอย่าง

1. โจทก์ฟ้องอ้างว่าที่ดินพิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์ แต่จำเลยอ้างว่าอยู่ในเขตโฉนดของจำเลยอีกฉบับหนึ่ง ดังนี้ไม่มีฝ่ายใดได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ตามมาตรา 1373 แห่ง ป.พ.พ. จึงต้องกลับไปใช้หลักว่าฝ่ายใดกล่าวอ้างฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 2227/2533 โจทก์ฟ้องอ้างว่าที่ดินพิพาทเป็นส่วนหนึ่งของโฉนดเลขที่ 8912 เป็นของโจทก์ถูกฝ่ายจำเลยบุกรุกเข้าครอบครอง จำเลยทั้งสองปฏิเสธ ไม่ยอมรับว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์ ทั้งยังต่อสู้ว่าเป็นที่ดินตามโฉนดเลขที่ 8437 อันเป็นที่ดินของฝ่ายจำเลยการะการพิสูจนจึงตกแก่โจทก์ที่จะต้องนำสืบพิสูจนว่าที่ดินพิพาทเป็นส่วนหนึ่งของที่ดินโจทก์ตามโฉนดเลขที่ 8912 มิใช่ของจำเลยทั้งสอง และฝ่ายจำเลยได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ 8437 แล้วบุกรุกเข้าครอบครองดังที่กล่าวในฟ้อง

ฎีกาที่ 1992/2511 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบุกรุกที่พิพาทซึ่งอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์ จำเลยให้การว่า ที่ดินตามโฉนดของโจทก์มีอาณาเขตติดกับที่ดินตามโฉนดของจำเลยจริง จำเลยไม่ได้บุกรุก ที่ดินของโจทก์ และว่าที่พิพาทเป็นที่ดินอยู่ในเขตโฉนดซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยแล้ว ประเด็นจึงมีว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์หรือจำเลยเท่านั้น โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน จำเลยมิได้ยอมรับว่าที่พิพาทเป็นที่รังษิสงฆ์ซึ่งมีชื่อโจทก์เป็นเจ้าของในโฉนดหรือต่อสู้ว่าจำเลยได้กรรมสิทธิ์ที่พิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์ต่อโจทก์ โจทก์จะยกเอาข้อสันนิษฐาน

ของกฎหมาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 มาเป็นประโยชน์ในคดีนี้ว่า จำเลยมีหน้าที่นำสืบหักล้าง
ข้อสันนิษฐานของกฎหมายข้อนี้ จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบก่อนไม่ได้

2. จำเลยให้การต่อสู้คดีว่าที่พิพาทเป็นที่ดินของจำเลยซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในโฉนด
ไม่ใช่ที่ดินในโฉนดของโจทก์ แม้จำเลยจะไม่ฟ้องแย้งก็มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยอยู่แล้วว่าที่
พิพาทเป็นที่ดินในเขตโฉนดของโจทก์หรือของจำเลย ศาลย่อมวินิจฉัยไปตามประเด็นนั้นได้โดย
ไม่ต้องให้จำเลยฟ้องแย้ง คำวินิจฉัยของศาลที่เชื่อว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของจำเลย พิพากษา
ยกฟ้อง จึงเป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็น ไม่ขัดต่อ ป.วิ.พ. มาตรา 142

3. ในกรณีที่ต่อสู้ว่าได้มีการออกโฉนดทับที่ดินของอีกฝ่ายหนึ่ง

ฎีกาที่ 1202/2523 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาท อ้างว่าเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์
ของโจทก์ตามโฉนด จำเลยให้การว่าเป็นที่ดินในสิทธิครอบครองของจำเลย โฉนดของโจทก์ทับ
ที่ดินของจำเลย 10 ไร่ โฉนดดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยมีว่า
โฉนดตามฟ้องถูกต้องสมบูรณ์ตามกฎหมาย โดยที่ดินโฉนดนั้นเป็นของโจทก์และการออก
โฉนดได้กระทำถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายหรือไม่ ซึ่งโจทก์ผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้เห็น
ว่าความจริงเป็นดังที่อ้าง โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบก่อน

ขอสังเกต คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาของท่าน
ศาสตราจารย์จิติ ดิศกุลทิพย์ ในคำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2523 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตย
สภา หน้า 817 ดังนี้

“เรื่องนี้โจทก์อ้าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1373 และคงเป็นที่รับ
กันแล้วว่าโฉนดของโจทก์ทับที่พิพาทหรือไม่ ข้อที่ว่าโฉนดทำถูกต้องหรือไม่อยู่ภายใต้ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 127 โฉนดเป็นเอกสารมหาชน สันนิษฐานว่าแท้จริงและถูก
ต้อง ข้อนี้รับกันแล้วว่าแท้จริง มิใช่โฉนดปลอม คงเถียงกันว่าถูกต้องหรือไม่ ข้อที่น่าจะยกขึ้น
เถียงกันคือ เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างโฉนดมาขึ้นต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือไม่ถูก
ต้องนั้น”

ในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งครอบครองปรปักษ์อสังหาริมทรัพย์ จนได้กรรมสิทธิ์ ตาม ป.พ.พ.
มาตรา 1382 และศาลได้มีคำสั่งแสดงกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว แต่ยังไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงทางทะเบียนให้เป็นชื่อของผู้ครอบครองปรปักษ์ ผู้ที่มีชื่อในโฉนดที่ดินก็ยังคงได้รับ
ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานอยู่

ฎีกาที่ 1958/2533 ข้อเท็จจริงซึ่งได้ว่า โจทก์เป็นบุตรของ อ. ซึ่งมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินพิพาท ส่วนจำเลยยื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท ศาลได้มีคำสั่งแสดงว่า ที่ดินพิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์มีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินพิพาทซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 1373 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าโจทก์เป็นผู้มีสิทธิครอบครองในที่ดินดังกล่าว จำเลยจึงมีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นฝ่ายครอบครองที่ดินพิพาทด้วยเจตนาเป็นเจ้าของติดต่อกันมาเป็นเวลา 10 ปี

เดิมเคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 280/2509 วินิจฉัยว่าที่พิพาทมีโฉนดโจทก์อ้างว่าที่พิพาทเป็นมรดกตกให้แก่โจทก์ จำเลยอ้างว่าบิดามารดาโจทก์ขายที่พิพาทให้บิดามารดาจำเลยโดยมิได้มีการแก่ทะเบียนกัน ข้อเท็จจริงรับกันว่าบิดามารดาจำเลยและจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทมา 40 ปีแล้ว จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลแสดงว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย ศาลได้สั่งแสดงกรรมสิทธิ์ตามคำขอของจำเลยแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นทายาทเดิมจะต้องนำสืบแสดงว่าฝ่ายจำเลยได้ทำนาพิพาทโดยเช่าจากฝ่ายโจทก์ดังที่โจทก์อ้าง

ข้อสังเกต ฎีกานี้ น่าจะถูกกลับโดยฎีกาที่ 1958/2533 ข้างต้น

4. ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 1373 รวมทั้งทายาทของผู้มีชื่อในโฉนดที่ดินด้วย

ฎีกาที่ 109/2487 คู่ความรับกันว่าบิดาโจทก์มีชื่อในโฉนดที่รายพิพาท และจำเลยเป็นฝ่ายครอบครองมากกว่า 10 ปี ฝ่ายโจทก์อ้างว่าบิดาโจทก์มอบให้จำเลยทำกินต่างดอกเบีย ฝ่ายจำเลยว่าบิดาโจทก์ขายขาดให้จำเลยโดยทำหนังสือกันเองและจำเลยครอบครองปรปักษ์มากกว่า 10 ปี ดังนี้จำเลยจะต้องนำสืบ

5. ในกรณีที่ต่างคนต่างมีชื่อในโฉนดที่ดิน ฝ่ายใดอ้างว่าเป็นของตนแต่เพียงผู้เดียว ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ ในกรณีเช่นนี้ศาลฎีกาปรับว่าเป็นข้อสันนิษฐาน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 127 ฎีกาที่ 181/2536

ฎีกาที่ 181/2536 ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมีโฉนด ซึ่งเป็นเอกสารมหาชน แสดงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ของโจทก์จำเลยผู้มีชื่อในโฉนด ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าถูกต้อง จำเลยผู้กล่าวอ้างว่าความจริงซึ่งมิได้เป็นไปตามข้อความในเอกสารนั้น มีภาระการพิสูจน์ให้ปรากฏความจริงตามคำกล่าวอ้าง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 127

ข้อสังเกต เรื่องนี้ทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีชื่อในโฉนดที่ดิน จึงไม่มีฝ่ายใดกล่าวอ้าง เพื่อให้ได้รับประโยชน์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 ดังนั้น จึงต้องสันนิษฐานว่าทั้งโจทก์และจำเลยต่างเป็นเจ้าของที่ดินดังกล่าว ตามข้อความที่ปรากฏในโฉนดที่ดินซึ่งเป็นเอกสารมหาชน จำเลยกล่าวอ้างว่าโจทก์มีชื่อแทนจำเลย จึงเท่ากับอ้างว่าข้อความในโฉนดที่ดินไม่ถูกต้อง จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบหักล้าง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 127

กรณีนี้ไม่น่าจะปรับเข้าข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1357 ที่ว่าผู้เป็นเจ้าของรวมมีส่วนร่วมเท่ากัน เพราะกรณีตามมาตรา 1357 นี้ ต้องได้ความก่อนว่าเป็นเจ้าของรวม แล้วเจ้าของรวมนำสืบหักล้างว่า ส่วนความเป็นเจ้าของไม่เป็นไปตามมาตรา 1357 สำหรับเรื่องนี้จำเลยได้เถียงว่าที่ดินเป็นของจำเลยเพียงคนเดียว จำเลยยอมให้โจทก์มีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนเท่านั้น ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นจึงยังฟังไม่ได้ว่าโจทก์จำเลยเป็นเจ้าของรวม จึงไม่ใช่เป็นการหักล้างข้อสันนิษฐาน ตามมาตรา 1357

ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1369 และมาตรา 1372 ว่าผู้ยึดถือทรัพย์สินสันนิษฐานไว้ก่อนว่ายึดถือเพื่อคน

ตัวอย่าง

1. ในกรณีที่เป็นที่ดินมือเปล่า ซึ่งมีหลักฐานเป็นเพียงหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3, น.ส. 3 ก.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ใบโค่นสวน เหล่านี้ไม่ใช่หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ศาลฎีกาว่าผู้มีชื่อในเอกสารเหล่านี้ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 แต่ผู้ที่ครอบครองที่ดินอยู่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ตามมาตรา 1369 และ 1373 ที่ว่าผู้ยึดถือที่ดินอยู่เป็นการยึดถือเพื่อคน และมีสิทธิครอบครอง

ฎีกาที่ 3059-3090/2516 โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่พิพาทจากจำเลย อ้างว่าเป็นมรดกของมารดาตกได้แก่โจทก์จำเลยร่วมกัน จำเลยให้การว่ามารดาอยู่ที่พิพาทให้จำเลยแต่ผู้เดียว จำเลยครอบครองเพื่อคนมากกว่า 10 ปีแล้ว ที่พิพาทมิใช่มรดกอันจะตกไปยังโจทก์จำเลย เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าที่พิพาทมิใช่มรดกของมารดา เมื่อปรากฏว่าที่พิพาทเป็นที่ดินมือเปล่า จำเลยเป็นฝ่ายครอบครองอยู่จำเลยย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1369, 1372 ว่ามีสิทธิครอบครอง โจทก์กล่าวอ้างว่าที่พิพาทเป็นมรดกของมารดา จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนว่าที่พิพาทเป็นมรดกตามกฎหมาย โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน แต่ศาลชั้นต้น

กำหนดให้จำเลยนำสืบก่อน แม้จำเลยจะไม่คัดค้าน เมื่อไม่มีการสืบพยานศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีไปทีเดียวไม่ได้ เพราะการที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดชนะคดี โดยถือหน้าที่นำสืบเป็นหลักนั้น ต้องถือคามหน้าที่นำสืบที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ฎีกาที่ 1527/2497 โจทก์ฟ้องเรียกส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดก กระบือ ที่นา และสวน ไม่มีโฉนดจากจำเลย จำเลยต่อสู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เข้าของมรดกยกให้จำเลยตั้งแต่ยังไม่ตาย จำเลยครอบครองตลอดมา หน้าที่นำสืบตกอยู่กับโจทก์ที่จะต้องนำสืบว่าทรัพย์สินพิพาทเป็นมรดก

2. แต่ถ้าต่างฝ่ายต่างอ้างว่าตนเป็นฝ่ายครอบครองที่ดินพิพาท ก็ต้องกลับไปใช้หลักที่ว่าฝ่ายใดเป็นผู้กล่าวอ้าง ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 376/2525 โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่นา (ส.ค. 1) จากจำเลยอ้างว่าเป็นมรดกของ ง. ปู่โจทก์ ซึ่งตกได้แก่โจทก์และจำเลยร่วมกัน และได้ครอบครองร่วมกันมา จำเลยให้การว่า ง. ยกที่นาพิพาทให้แก่บิดาของจำเลยก่อนตาย จำเลยได้ครอบครองที่ดินพิพาทโดยเจตนาเป็นเจ้าของตลอดมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปีแล้ว โจทก์และบิดาโจทก์ไม่เคยเข้าเกี่ยวข้อง ดังนี้ เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าที่นาพิพาทไม่ใช่มรดกของ ง. และโจทก์มิได้ครอบครอง โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบตามข้อกล่าวอ้าง

การที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดชนะคดีโดยถือหน้าที่นำสืบเป็นหลักนั้น ต้องถือหน้าที่นำสืบที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ฎีกาที่ 2649/2535 โจทก์ฟ้องว่าผู้มีชื่อยกที่ดินมี น.ส. 3 ให้โจทก์ และจำเลยที่ 1 จำนวน 1 แปลง โจทก์ได้ครอบครองที่ดินเพื่อตนและแทนจำเลยที่ 1 ตลอดมา จำเลยที่ 1 นำที่ดินทั้งแปลงไปขายฝากแก่จำเลยที่ 2 และไม่ได้ออนคืน โดยโจทก์ไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วย ขอให้ศาลพิพากษาว่าโจทก์ครอบครองที่ดินครึ่งหนึ่งและเพิกถอนนิติกรรมการขายฝากที่ดินระหว่างจำเลยทั้งสอง จำเลยที่ 1 ขาดนัคยื่นคำให้การและแถลงรับข้อเท็จจริงตามที่โจทก์ฟ้อง แต่จำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ที่อ้างว่าผู้มีชื่อยกที่ดินให้กับจำเลยที่ 1 โดยแจ้งชัดว่าที่ดินพิพาทเป็นของจำเลยที่ 1 แต่เพียงผู้เดียว โดยโจทก์ก็ทราบ เช่นนี้ โจทก์ย่อมมีภาระการพิสูจน์ข้ออ้างตามฟ้อง

ข้อสังเกต ชัยเท็จจริงในเรื่องนี้ จำเลยที่ 2 ให้การว่าจำเลยที่ 2 ได้ครอบครองทำประโยชน์ที่ดินพิพาท โดยโจทก์ขออาศัยทำกินจำเลยที่ 2 บางส่วน จึงเป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างอ้างว่าตนครอบครอง จึงไม่มีใครได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ต้องกลับไปใช้หลักผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่นำสืบ

3. ผู้ครอบครองที่ดินมือเปล่าจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 1369, 1372 ต้องเป็นกรณีพิพาทกันว่าใครเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินมือเปล่าดีกว่ากัน ถ้าได้แย้งกันเรื่องอื่น เช่น จำเลยครอบครองที่ดินอยู่ อ้างว่าโจทก์ขายให้จำเลยแล้ว ขอให้โจทก์โอนให้ จำเลยไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานดังกล่าว ต้องใช้หลักผู้กล่าวอ้างย่อมมีหน้าที่นำสืบ

ฎีกาที่ 1646/2513 โจทก์ฟ้องจำเลย 3 คน จำเลยทั้งสามให้การ โดยจำเลยที่ 1 ได้ฟ้องแย้งขอให้บังคับโจทก์ด้วย เมื่อคู่ความทำกันว่าถ้าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อนให้ฝ่ายนั้นแพ้คดี แต่มิได้จำกัดไว้ว่าให้วินิจฉัยจากฟ้องโจทก์กับคำให้การจำเลยอย่างเดียว ดังนี้ ต้องวินิจฉัยคดีตามฟ้องแย้งของจำเลยที่ 1 กับคำให้การแก้ฟ้องแย้งด้วย เสมือนเป็นคนละส่วนร่วมกับฟ้องเดิม

ฟ้องของโจทก์อ้างว่าที่นาพิพาทเป็นของโจทก์ให้จำเลยที่ 1 เช่า แล้วไม่ชำระค่าเช่า โจทก์จะเข้าทำ จำเลยทั้งสามกลับบุกรุกเข้าทำ จึงฟ้องเรียกค่าเช่ากับค่าเสียหาย จำเลยให้การว่า จำเลยที่ 1 ไม่เคยเช่านาพิพาทจากโจทก์ โจทก์ขายนาพิพาทให้จำเลยที่ 1 แล้วมอบให้ครอบครอง มาเกินกว่า 10 ปี จนบัดนี้จำเลยไม่เคยบุกรุกที่ดินจากโจทก์ ดังนี้ เป็นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ โดยตลอด และเมื่อที่นาพิพาทเป็นที่ดินมือเปล่าซึ่งโจทก์มีแค่ ส.ค.1 โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบก่อนว่าโจทก์ให้จำเลยที่ 1 เช่าจริงหรือไม่ และจำเลยบุกรุกที่ของโจทก์จริงหรือไม่ เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ ก็ต้องยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่สาม

ส่วนฟ้องแย้งของจำเลยที่ 1 ที่อ้างว่าโจทก์ขายนาพิพาทให้จำเลยครอบครองมากกว่า 10 ปี ขอให้บังคับโจทก์ไปทำสัญญาซื้อขายและโอนให้แก่จำเลยที่ 1 และห้ามโจทก์เข้าเกี่ยวข้องกับนาพิพาทนั้น โจทก์ให้การปฏิเสธฟ้องแย้งอยู่ว่าไม่เคยขายให้จำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 ทำนาอยู่โดยเช่าจากโจทก์ ดังนี้ แม้จะเป็นที่ดินมือเปล่า จำเลยที่ 1 ก็ยังมีหน้าที่ต้องนำสืบก่อนให้ตนฟ้องแย้งเมื่อจำเลยที่ 1 ไม่นำสืบ ศาลย่อมยกฟ้องแย้งของจำเลยที่ 1 เช่นกัน

4. ในกรณีที่มีผู้อื่นครอบครองที่ดินมือเปล่าอยู่ก็ไม่อาจนำข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1369, 1372 มาใช้ได้

ฎีกาที่ 1494/2511 ผู้ร้องขัดทรัพย์กล่าวอ้างว่าที่ดินมือเปล่าที่โจทก์นำยึดเป็นของคนซื้อจากจำเลยกับภริยาและครอบครองมาเกิน 1 ปี ขอให้ผู้อื่นเช่าทำนาตลอดมา โจทก์ต่อสู้ว่าที่พิพาทเป็นของจำเลยจ้างองสหกรณ์ไว้ ยังมีได้ไถ่ถอน จำเลยกับภริยาไม่ได้ขายและมิได้มอบการครอบครองให้แก่ผู้ร้อง สัญญาซื้อขายทำกันโดยไม่สุจริตเพื่อฉ้อโกงโจทก์ เมื่อขณะโจทก์นำยึดมีผู้อื่นเช่าทำนาอยู่ โจทก์ปฏิเสธการครอบครองของผู้ร้อง ผู้ร้องยอมมีหน้าที่นำสืบก่อน

5. นอกจากนี้ หลักความมาตรา 1369 และ 1372 แห่ง ป.พ.พ. ยังนำไปใช้กับเรื่องการได้
เพียงกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ฝ่ายใดครอบครองอยู่ก็ได้รับประโยชน์จากข้อ
สันนิษฐานดังกล่าว

ฎีกาที่ 971/2492 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยยืมไม้ของโจทก์ไป ขอให้จำเลยคืน จำเลยต่อสู้
ว่าโจทก์ขายให้และจำเลยชำระราคาเสร็จแล้ว ดังนี้ เป็นการได้เพียงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่จำเลย
ครอบครองอยู่ เป็นหน้าที่โจทก์ต้องนำสืบก่อน

6. แต่จำเลยไม่ชี้แจงว่าได้เพียงกรรมสิทธิ์ ก็ต้องถือหลักว่าผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่นำสืบ ฎีกาที่
598/2485

ฎีกาที่ 598/2485 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยตกลงขายข้าวสารให้โจทก์ โจทก์ไปขอรับ
ข้าวสาร จำเลยกลับไม่ยอมขาย จึงฟ้องเรียกค่าเสียหาย จำเลยให้การรับว่าได้ตกลงขายข้าวสาร
จริง แต่โจทก์ไม่มารับข้าวในวันที่กำหนดไว้ จำเลยจึงรับมัดจำตามข้อสัญญา ดังนี้ ประเด็นตก
เป็นหน้าที่จำเลยนำสืบก่อนว่า ได้มีข้อตกลงกำหนดวันให้โจทก์มารับข้าว ซึ่งโจทก์ได้ผิดสัญญาของ

ฎีกาที่ 4171/2532 เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่ามีการโอนเงินจำนวนหนึ่งจากธนาคาร
ในเมืองฮ่องกงมาเข้าบัญชีกระแสรายวันของจำเลยในธนาคารผู้คัดค้าน ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นอย่าง
อื่นในเบื้องต้นต้องฟังว่าเงินจำนวนดังกล่าวเป็นของจำเลยผู้เป็นเจ้าของบัญชี เมื่อผู้คัดค้านอ้างว่า
เงินจำนวนดังกล่าวมิใช่เป็นของจำเลย แต่เป็นของผู้ค้าประกันหนี้ของจำเลยส่งมาชำระหนี้แก่ผู้คัด
ค้านแทนจำเลย ดังนี้ ผู้คัดค้านมีภาระการพิสูจน์ให้ฟังได้ตามข้ออ้างของตน

ข้อสังเกต กรณีเช่นนี้ น่าจะถือว่าธนาคารยึดถือรักษาเงินไว้แทนผู้ฝาก เพียงแต่
ธนาคารรับฝากไม่จำเป็นต้องคืนเงินที่ฝากอันเดียวกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนให้ครบจำนวน ผู้ฝากจึงเป็น
ผู้ครอบครองเงินที่ฝากโดยธนาคารครอบครองแทน จึงพอจะปรับเข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา
1369 และ 1372 ได้ อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาก็มิได้วินิจฉัยในเรื่องนี้ไว้โดยชัดแจ้ง สำหรับความแนว
คำบรรยายของเนต้ออกไปเป็นเรื่องข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงที่ผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงที่ผิด
ไปจากปกติธรรมดาของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เป็นผู้ที่มีภาระการพิสูจน์

ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 6 ว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต

ตัวอย่าง

1. ฎีกาที่ 2746/2529 จำเลยได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท โดยการครอบครองปรปักษ์ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1382 เป็นการได้ทรัพย์สินเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากทางนิติกรรม เมื่อยังไม่ได้จดทะเบียนการได้มาจำเลยจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้โจทก์ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์มาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วหาได้ไม่ ตามมาตรา 1299 วรรคสอง ทั้งตามมาตรา 6 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต เมื่อจำเลยมิได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ว่าโจทก์รับโอนที่ดินมีโฉนดมาจาก ข. โดยไม่สุจริต จึงต้องฟังว่าโจทก์รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินมาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว จำเลยจึงอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทอันเป็นส่วนหนึ่งของที่ดินที่จำเลยได้มาโดยการครอบครองปรปักษ์ขึ้นโจทก์ไม่ได้

ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 877 วรรคสอง ว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยเป็นหลักประกันอันถูกต้องในการศรัทธาคานั้น เป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่นำสืบว่า ความเสียหายของทรัพย์สินต่ำกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัย

ตัวอย่าง

1. ฎีกาที่ 3243/2534 ตาม ป.พ.พ. มาตรา 877 วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยเป็นหลักประกันอันถูกต้องในการศรัทธาคานั้น เป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยถูกวินาศภัยไปทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายได้เต็มจำนวนที่เอาประกันภัย เว้นแต่ผู้รับประกันภัยพิสูจน์หักล้างได้ว่าความเสียหายของทรัพย์สินนั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัย

ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 327

ตัวอย่าง

1. ฎีกาที่ 1215/2535 โจทก์อ้างว่าจำเลยค้างชำระค่าเช่าเดือนกันยายน 2525 แต่โจทก์รับค่าเช่าจากจำเลยโดยไม่ได้ทวงถามค่าเช่าเดือนดังกล่าวจนล่วงเลยมาถึงเดือนกันยายน 2526 การรับเงินค่าเช่าโจทก์ได้ออกใบรับเงินให้จำเลยทุกครั้ง กรณีจึงต้องด้วยบทสันนิษฐานของ ป.พ.พ.

มาตรา 327 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ นั้นด้วยแล้ว เมื่อโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้ จึงต้องฟังว่าจำเลยได้ชำระค่าเช่าเดือนกันยายน 2525 แล้ว

อุบัตินิษฐานอื่น ๆ

ตัวอย่าง

1. ฎีกาที่ 1383/2525 บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นฉบับสุดท้ายที่กรรมการบริษัทนำส่งต่อนายทะเบียน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1139 ปรากฏว่าผู้ร้องถือหุ้นจำนวน 300 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท ชำระแล้วหุ้นละ 500 บาท เลขหุ้นตั้งแต่ 6,500 ดังนั้นต้องถือว่าบัญชีผู้ถือหุ้นดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานอันถูกต้องในเบื้องต้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 1024 ผู้ร้องอ้างว่าไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้น จึงมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นตามข้ออ้าง เมื่อผู้ร้องนำสืบหักล้างไม่ได้ก็ต้องฟังว่าผู้ร้องเป็นผู้ถือหุ้น และอ้างชำระค่าหุ้นตามที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น

2. ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1474 วรรคท้าย ว่าในกรณีเป็นสงสัยว่าทรัพย์สินอย่างใดเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส มาตรานี้ใช้เฉพาะข้อโต้แย้งระหว่างสามีภริยา ถ้าได้เปรียบกับบุคคลภายนอก จะนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้ไม่ได้

ฎีกาที่ 293/2520 ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1466 วรรคท้าย (มาตรา 1474 วรรคท้ายปัจจุบัน) นั้น ใช้เฉพาะในกรณีที่โต้แย้งกันว่าทรัพย์สินนั้นเป็นสินเดิมสินส่วนตัวหรือสินสมรสเท่านั้น โจทก์อ้างว่าที่ดินเป็นของ ส. จำเลยอ้างว่าเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับบิดาจำเลย จะนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้ไม่ได้

ข้อสังเกต คดีนี้โจทก์จำเลยไม่ใช่สามีภรรยา (แต่โจทก์กับบิดาจำเลยเป็นสามีภรรยา) จึงนำข้อสันนิษฐาน มาตรา 1474 วรรคท้าย มาใช้ไม่ได้

โดยสรุป การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งกับคดีอาญาไว้ในที่นี้พอสังเขป กล่าวคือในคดีแพ่ง ถือหลักหน้าที่นำสืบตามมาตรา 84 ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบจึงอาจจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ได้ และโดยปกติศาลจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบ (บางครั้งเรียกภาระการพิสูจน์) ให้มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนด้วย ส่วนในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่นำสืบและนำสืบก่อนเสมอ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา 174 สำหรับในการพิพากษาคดีแพ่ง ศาลจะใช้หลักการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายว่าฝ่ายใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน หรือนำ

เชื่อกันว่ากัน ส่วนคดีอาญาถือหลักว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ต่อเมื่อพยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักมั่นคง รับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ มิฉะนั้นศาลต้องพิพากษายกฟ้อง เมื่อศาลสงสัยตามสมควรว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์ให้จำเลยดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 227 ในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์รับฟังไม่ได้หรือมีเหตุอันควรสงสัย ศาลก็พิพากษายกฟ้องได้โดยไม่ต้องวินิจฉัยพยานหลักฐานของจำเลยอีก แต่ถ้าพยานหลักฐานของโจทก์รับฟังได้ก็ต้องพิจารณาพยานหลักฐานของจำเลยอีกว่า สามารถหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้หรือไม่ ถ้าสามารถหักล้างได้ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง ถ้าพยานหลักฐานของจำเลยไม่สามารถหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ ศาลก็พิพากษาลงโทษจำเลย หลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาจึงแตกต่างกัน

คำทำ

เป็นการทำให้ข้อโต้แย้งหรือประเด็นข้อพิพาทนั้นหมดไป แต่จะได้สิทธิใหม่แทนคำทำ การที่คู่ความทำกันในศาล ถือได้ว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้าง ตามมาตรา 84 โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องดำเนินการระบวนพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน

ตัวอย่าง

1. การที่คู่ความทำกันในคดี ถือได้ว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 84 นั้นเอง แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินการระบวนพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน ถ้าผลแห่งการดำเนินการระบวนพิจารณานั้นสมความประสงค์ของคู่ความฝ่ายใดตามที่ทำกัน อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องยอมรับตามข้ออ้างของฝ่ายที่สมประสงค์นั้นทั้งหมด

คู่ความทำกันให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจลายมือชื่อผู้ค้าประกัน ในช่องผู้ค้าประกันในสัญญาหมาย จ. 2 เปรียบเทียบกับลายมือชื่อจำเลยที่ 2 ในที่ต่าง ๆ หากผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ว่าลายมือชื่อในช่องผู้ค้าประกันในสัญญาหมาย จ. 2 น่าเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 จำเลยทั้ง 4 คนยอมแพ้ ถ้าไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 โจทก์ยอมแพ้ ผลจึงเป็นดังที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ โจทก์จำเลยต่างจะยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างถ้าผลการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อของผู้เชี่ยวชาญ อันเป็นการดำเนินการระบวนพิจารณาอย่างหนึ่งสมความประสงค์ของฝ่ายใด ฉะนั้น เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์แล้ว และมีความเห็นว่าลายมือชื่อผู้ค้าประกันในเอกสาร หมาย จ. 2 กับลายมือชื่อจำเลยที่ 2 ในใบแต่งตั้งนายโบริบหมายและตัวอย่างที่เขียนต่อหน้า ศาลน่าจะเป็นลายมือชื่อของ

บุคคลคนเดียวกัน ซึ่งหมายความว่าลายมือชื่อผู้ค้าประกันในเอกสารหมายเลข 2 น่าจะเป็นลายมือชื่อจำเลยที่ 2 นั้นเอง จึงเป็นการสมความประสงค์ของโจทก์ และเมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าตรงตามคำท้าแล้ว ก็มีผลตามความเห็นนั้นว่าจำเลยยอมรับตามข้ออ้างของโจทก์ทั้งหมด และยอมแพ้คดี คู่ความจึงไม่มีการพิจารณาพิพากษาข้ออ้างนั้นอีก เมื่อเป็นดังนี้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้งดสืบพยานของทั้งสองฝ่าย จึงไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่ง ป.วิ.พ. แต่อย่างใด

2. คำท้าจะนำมาใช้ในคดีอาญาไม่ได้ เนื่องจากคดีอาญาโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ได้ความว่ามีความผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

ฎีกาที่ 1570/2511 คดีอาญา คู่ความตกลงทำกันขอให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อหนึ่งข้อใดโดยเฉพาะแล้วชี้ขาดไปไม่ได้ เพราะไม่มีบัญญัติไว้ใน ป.วิ.อ. และจะนำบทบัญญัติใน ป.วิ.พ. มาใช้บังคับไม่ได้

3. ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คู่ความจึงทำกันได้เฉพาะคดีส่วนแพ่ง คดีส่วนอาญาจะตกลงทำกันไม่ได้

ฎีกาที่ 129/2522 คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โจทก์จำเลยตกลงทำกันขอให้มีการพิสูจน์ลายมือชื่อในเอกสารเป็นข้อแพ่งนั้น คดีส่วนอาญาหน้าที่นำสืบตกอยู่กับฝ่ายโจทก์ เมื่อโจทก์ไม่นำสืบพยาน จึงไม่มีทางลงโทษจำเลยได้ คดีส่วนแพ่งคู่ความตกลงกันให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อ ศาลชี้ขาดและพิพากษาคดีตามข้อตกลงได้

4. เมื่อคู่ความตกลงทำกันแล้วฝ่ายหนึ่งตายลง คำท้าก็ยังมีผลผูกพันอยู่ แม้จะได้ดำเนินการตามคำท้าภายหลังการตายดังกล่าวแล้วก็ตาม

ฎีกาที่ 982/2506 คำท้าของคู่ความในศาลนั้น แม้คู่ความฝ่ายหนึ่งตายก็ยังมีผลผูกพันคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ ฉะนั้นการสาบานของพยานคนกลางตามคำท้าของคู่ความนั้น แม้จะสาบานภายหลังที่คู่ความฝ่ายหนึ่งตายและอยู่ในระหว่างที่ยังไม่มีผู้ร้องขอเข้ามาเป็นคู่ความแทนก็ตาม จึงหาตกเป็นโมฆะไม่

5. การตกลงทำกัน ถือว่าเป็นการสละข้ออื่น ๆ ตามคำฟ้อง คำให้การ และพยานหลักฐานที่ได้เสนอต่อศาลมาแล้วทั้งหมด ดังนั้น เมื่อได้ปฏิบัติตามคำท้าแล้ว จะอุทธรณ์ว่าขัดกับคำฟ้องหรือคำเบิกความของพยานอื่นไม่ได้

ฎีกาที่ 1370/2510 เมื่อสืบพยานโจทก์ได้สองปาก โจทก์จำเลยตกลงทำกันว่าถ้าถ.เบิกความว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยยอมแพ้ ถ้าถ.เบิกความว่าที่พิพาทเป็นของจำเลย

โจทก์ยอมแพ้ ดังนี้ เป็นการที่โจทก์จำเลยถือเอาค่าเบิกความของ ต. ผู้เดียว เป็นข้อสำคัญที่จะให้ โจทก์หรือจำเลยแพ้คดีและเฉพาะประการเดียวว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือของจำเลย เป็นการ ตละข้ออื่น ๆ ตามคำฟ้อง คำให้การ และพยานหลักฐานที่ได้เสนอต่อศาลมาแล้วทั้งหมด ฉะนั้น เมื่อ ต. เบิกความว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยต้องแพ้คดี จำเลยจะอุทธรณ์ฎีกาว่าค่าเบิกความ ของ ต. ฟังไม่ได้ ชัดกับคำฟ้อง ค่าเบิกความของพยานโจทก์อื่นและเป็นค่าเบิกความลอย ๆ ไม่มี พยานสนับสนุนหาได้ไม่

ฎีกาที่ 3461/2533 คู่ความทำกันให้ศาลวินิจฉัยข้อกฎหมายเพียงข้อเดียว โดยไม่สืบ พยานว่า จำเลยมีสิทธิจะไม่ขายที่ดินตามสัญญาจะซื้อขายเพราะไม่ได้รับความยินยอมจากจำเลย ร่วมหรือไม่ อันถือได้ว่าคู่ความตละประเด็นข้ออื่นในคดีแล้ว การที่จำเลยและจำเลยร่วมยกข้อโต้แย้งว่า ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมาในฐานะเป็นหุ้นส่วนจำเลยร่วมจึงมีสิทธิ ในที่ดินพิพาทอยู่ด้วยนั้น เป็นการตั้งประเด็นใหม่อีก หากอาจกระทำไม่ได้ ข้อโต้แย้งของจำเลย และจำเลยร่วมดังกล่าวอยู่นอก คำทำ ศาลไม่รับวินิจฉัยให้

ฎีกาที่ 4342-4416/2534 คู่ความทำกันให้ศาลแรงงานกลางวินิจฉัยว่า การคิดอาชญา ความฟ้องเรื่องค่าจ้างต้องคิดอาชญาความตามความเห็นของโจทก์ หรือของจำเลยที่ 1 ถ้าต้องคิดตาม ความเห็นของโจทก์จำเลยยอมจ่ายเงินให้โจทก์ ถ้าต้องคิดตามความเห็นของจำเลยที่ 1 ให้ พิพากษายกฟ้อง ศาลแรงงานกลางวินิจฉัยว่า การคิดอาชญาความจะต้องคิดตามความเห็นของจำเลยที่ 1 จึงพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ว่าฟ้องของโจทก์ยังไม่ขาดอาชญาความเนื่องจากการที่จำเลยเลิก จ้างโจทก์อาชญาความฟ้องร้องได้สะดวกหยุดอยู่ ดังนี้อุทธรณ์ของโจทก์หาได้โต้แย้งคำพิพากษาของ ศาลแรงงานกลางไม่ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ 379/2509 คู่ความทำกันให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการรังวัดที่พิพาทจะอยู่ ในเขตที่ดินที่ศาลขายทอดตลาดหรือไม่ ถ้าอยู่ในเขต จำเลยยอมแพ้ หากอยู่นอกเขตโจทก์ยอม แพ้ เจ้าพนักงานบังคับคดีไปรังวัดแล้วรายงานว่าอยู่ในเขตที่ศาลขายทอดตลาด ดังนี้ เป็น การปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คู่ความทำกันครบถ้วนแล้ว ศาลต้องพิพากษาคดีไปตามข้อเท็จจริงที่ ปราบกฏนั้น จำเลยไม่มีสิทธิโต้แย้งว่าจำเลยเข้าใจผิดคิดว่าสายโทรเลขเก่าอยู่ที่คดี ขอถอนคำทำ เพราะไม่มีประเด็นอื่นในคำทำ ข้อเท็จจริงปฏิบัติตามคำทำแล้ว

ฎีกาที่ 2241/2515 โจทก์จำเลยตกลงทำกันให้ศาลวินิจฉัยเพียงประเด็นเดียวฟ้องของ โจทก์เป็นฟ้องจำ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 148 หรือไม่ (คดีเดิมจำเลยฟ้องขับไล่โจทก์ให้หรือเรือนออก

ไปจากที่พิพาท โจทก์ต่อสู้ว่าซื้อที่พิพาทมาจากตัวแทนจำเลย ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าการตั้งตัวแทน ไม่มีหนังสือมอบอำนาจมาแสดง รับฟังไม่ได้ว่าโจทก์ซื้อที่พิพาทมาจากจำเลยบังคับจำเลยโอนที่พิพาทให้) ดังนี้ ปรากฏว่าขณะที่โจทก์จำเลยทำกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อนี้ และศาลชั้นต้นพิพากษาตามคำทำนั้น ศาลอุทธรณ์ยังมีได้พิพากษาคติเดิมคดีดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด ฟ้องคดีนี้จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 148 ส่วนจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ตามมาตรา 144 หรือไม่ ไม่ใช่ประเด็นที่คู่ความทำกัน และเมื่อศาลฎีกาเห็นว่าไม่สมควร ก็ไม่ยกขึ้นวินิจฉัยให้

ฎีกาที่ 736/2507 ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง แล้วตกลงกันว่าให้ศาลถือเอาผลของคำพิพากษาคืออาญาว่า โจทก์ถูกกระสุนปืนจากปืนของจำเลยหรือไม่ ต่อมาเมื่อคดีอาญาศาลฟังข้อเท็จจริงว่าโจทก์ถูกกระสุนปืนที่จำเลยยิง จำเลยต้องแพ้คดีใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์ตามคำทำ แม้คำพิพากษาในคดีอาญานั้นจะปรากฏว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ จำเลยไม่มีความผิดก็ตาม เป็นการนอกเหนือคำทำ

6. ในคดีที่พิพาทกันเกี่ยวกับที่ดิน และมีการทำกันให้เจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดแนวเขตที่ดิน หากไม่ได้ตกลงกันว่าให้มีการรังวัดขอบเขตด้วยวิธีใด เจ้าพนักงานที่ดินต้องรังวัดไปตามหลักฐานทางที่ดินและเป็นไปตามหลักวิชา จะใช้วิธีรังวัดด้วยการนำชี้ไม่ได้ และเมื่อรังวัดโดยถูกต้องตามคำทำแล้ว ศาลก็ต้องพิพากษาไปตามคำทำ คู่ความฝ่ายใดจะอ้างว่าเนื้อที่ดินที่เจ้าพนักงานที่ดินรังวัดได้มากกว่าความเป็นจริงไม่ได้

ฎีกาที่ 952/2537 คู่ความตกลงทำกันให้เจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดแนวเขตที่ดินพิพาท หากปรากฏว่าบ้านเลขที่ 39/1 อยู่ในแนวเขตที่ดินดังกล่าว จำเลยยอมแพ้ หากอยู่นอกเขตโจทก์ยอมแพ้ ในการรังวัดปรากฏว่าบ้านเลขที่ 39/1 อยู่ในเขตที่ดินพิพาท โจทก์จำเลยตรวจดูแผนที่พิพาทแล้วลงลายมือชื่อไว้ โดยไม่ได้แย้ง ถือว่าจำเลยยอมรับว่าแผนที่พิพาทนั้นถูกต้องอันเป็นการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คู่ความตกลงทำกันครบถ้วนแล้ว ศาลต้องพิพากษาไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้น จำเลยจะอ้างว่าเนื้อ ที่ดินที่เจ้าพนักงานที่ดินรังวัดนั้นเกินไปกว่าจำนวนที่เป็นจริงหาได้ไม่ เพราะที่ดินพิพาทมีเนื้อที่เท่าใดไม่เป็นประเด็นในคำทำ เมื่อปรากฏว่าบ้านเลขที่ 39/1 อยู่ในเขตที่ดินพิพาทจำเลยจึงต้องแพ้คดี

ฎีกาที่ 1379/2525 โจทก์ฟ้องขอบังคับให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่รุกล้ำเข้าไปในที่ดินมีโฉนดของโจทก์ จำเลยให้การว่าสิ่งปลูกสร้างอยู่ในที่ดินมีโฉนดของจำเลย เจ้าพนักงานที่ดินทำการรังวัดตามคำทำกันของโจทก์จำเลย ปรากฏว่าที่พิพาทอยู่ในเขตที่ดินของโจทก์ แม้ที่ดิน

ทั้งหมดของโจทก์ตามโฉนดมีเนื้อที่ 195 ตารางวา แต่ตามแผนที่พิพาทที่เจ้าพนักงานที่ดินรังวัดได้
เนื้อที่ 199 ตารางวา การที่ศาลพิพากษาให้จำเลยแพ้คดีตามคำทำ โดยให้หรือสิ่งปลูกสร้างส่วน
ที่รุกล้ำที่ดินตามโฉนดของโจทก์ออกไป ก็ไม่เป็นการเกินคำฟ้องหรือคำขอ เพราะย่อมหมายถึง
ให้หรือถอนออกไปจากที่พิพาทอันเป็นของโจทก์นั่นเอง จำเลยจะยกเรื่องเนื้อที่ และแนวเขตโฉนด
ที่ดินของโจทก์ขึ้นโต้แย้งเพื่อไม่ปฏิบัติตามคำบังคับหาได้ไม่

ฎีกาที่ 2232/2530 โจทก์จำเลยห้ากันให้เจ้าพนักงานที่ดินออกไปรังวัดสอบเขตที่ดิน
เพื่อให้ทราบแนวเขตติดต่อระหว่างที่ดินโจทก์จำเลยว่าอยู่ตำแหน่งใด โดยถือเอาการรังวัดนี้เป็น
ยุติ ย่อมแสดงว่าโจทก์จำเลยมอบความไว้วางใจเป็นสิทธิขาดให้เจ้าพนักงานที่ดินสำหรับการ
รังวัดสอบเขต แม้เจ้าพนักงานที่ดินจะค้นหาหลักฐานการรังวัดไม่พบก็จะต้องทำการตรวจสอบ
หาเขตที่ดินไปถามหลักวิชา จะใช้วิธีรังวัดด้วยการนำชี้หาได้ไม่ เพราะมิใช่การรังวัดสอบเขตตาม
ที่อยู่ความตกลงกัน

7. คู่ความตกลงกันให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นชี้ขาดพยานหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง กับ
เป็นการมอบให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเท่านั้นเป็นผู้ชี้ขาดข้อเท็จจริง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำทำ ดังนั้น
เมื่อศาลชั้นต้นวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงแล้ว คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจจะอุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์
วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงอีกไม่ได้

ฎีกาที่ 5244/2531 คู่ความตกลงกันให้จำเลยพิสูจน์เพียงประเด็นเดียวว่า พยานหลักฐาน
ที่จำเลยส่งอ้างฟังได้ว่าที่ดินโฉนดเลขที่ 1828 ของจำเลย เป็นที่สวนทั้งแปลงมาแต่ครั้งบรรพ
บุรุษหรือไม่ โดยโจทก์และจำเลยตกลงกันขอให้ผู้พิพากษาทั้งศาลรวม 6 นายออกเสียงชี้ขาดแล้ว
ให้ศาลพิพากษาไปตามข้อตกลงดังกล่าวนั้น อันเป็นการมอบให้ผู้พิพากษาทั้งศาลในศาลชั้นต้น
เท่านั้นเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง จึงมีลักษณะเป็นคำทำ หรือเรียกได้ว่าการตกลงกันใน
ประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนฟ้อง และข้อตกลงนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ตาม ป.วิ.พ.
มาตรา 138 เมื่อผู้พิพากษาเสียงข้างมากในศาลชั้นต้นออกเสียงชี้ขาดว่า ที่ดังกล่าวของจำเลยเป็นที่
สวนมาแต่ครั้งบรรพบุรุษของจำเลย ดังนี้จำเลยต้องเป็นฝ่ายชนะตามคำทำ การที่ศาลอุทธรณ์
พิจารณาพยานหลักฐานแล้ววินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงอีกชั้นหนึ่ง จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

8. คู่ความห้ากันขอให้พยานปากโคปากหนึ่งเบิกความ หากเจ็ดสมฝ่ายใด ก็ให้ฝ่ายนั้น
ชนะคดี ภายหลังคู่ความฝ่ายใดจะอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งเบิกความโดยไม่สุจริต ขอให้เพิกถอนคำ
ทำไม่ได้

ฎีกาที่ 957/2522 โจทก์จำเลยตกลงทำกันขอให้สืบ ศ. เป็นพยาน หาก ศ. เบิกความ
เจือสมฝ่ายใดให้ฝ่ายนั้นชนะคดี ดังนี้ เป็นคำทำที่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทใช้บังคับได้ เพื่อ ศ.
เบิกความเจือสมฝ่ายโจทก์ โจทก์ก็เป็นฝ่ายชนะคดีตามคำทำ จำเลยที่ 1 จะมายื่นคำร้องอ้างว่า ศ.
เบิกความโดยไม่สุจริต ขอให้ศาลไต่สวน และสั่งเพิกถอนคำทำภายหลังที่ ศ. เบิกความต่อศาลไป
แล้ว ย่อมไม่มีเหตุผลที่จะรับฟัง

9. คู่ความตกลงทำกันให้ค้ำน้ำสาบาน หรือกล่าวคำสาบาน ก็เป็นการชอบด้วยกฎหมาย
ฎีกาที่ 508/2520 หรืออาจจะเอาคำสาบานของบุคคลภายนอกเป็นเงื่อนไขแห่งคำทำด้วยก็ได้
แม้บุคคลภายนอกไม่รู้เห็นยินยอมด้วยก็ตาม

ฎีกาที่ 508/2520 คู่ความทำกันว่าถ้าจำเลยและพยานจำเลยกล่าวค้ำน้ำสาบานต่อหน้า
พระพุทธรูปในโบสถ์ และต่อหน้าพระสงฆ์ 7 รูป ว่าจำเลยซื้อที่พิพาทมาจากนายปรีน โจทก์ยอม
แพ้ ถ้าไม่กล้า จำเลยยอมแพ้ ปรากฏว่าจำเลยไม่กล้าสาบานเพราะบุตรห้าม ดังนี้ จำเลยต้องแพ้คดี

ฎีกาที่ 1333/2530 การทำกันในศาล คือการยอมรับข้อเท็จจริงตามที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้าง
โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อน คู่ความทำกันโดยตกลงเอาคำสาบานของจำเลย และ ศ. เป็นเงื่อนไข
กล่าวคือถ้าบุคคลทั้งสองยอมสาบาน โจทก์ก็ยอมรับตามข้ออ้างของจำเลย และยอมแพ้คดี แต่ถ้า
บุคคลทั้งสองไม่ยอมสาบาน จำเลยก็เป็นฝ่ายแพ้คดี ข้อตกลงดังกล่าวมีผลบังคับระหว่างคู่ความได้
ส่วนการสาบานตนของ ศ. เป็นเพียงเงื่อนไขที่คู่กรณีกำหนดขึ้น การที่ ศ. ไม่ได้รู้เห็นยินยอมใน
การตกลงนั้น หากทำให้ข้อตกลงดังกล่าวเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ เมื่อจำเลยและ ศ. ไปยัง
สถานที่กำหนดแล้ว แต่บุคคลทั้งสองไม่ยอมสาบาน จำเลยจึงต้องแพ้คดีไปตามคำทำ

ฎีกาที่ 1186/2533 โจทก์จำเลยตกลงทำกันว่า ถ้า ก. และ พ. สาบานตัวตามที่จำเลย
ทั้งสองเป็นผู้กล่าวนำสาบานตามคำทำได้ จำเลยทั้งสองยอมแพ้ การสาบานของคนทั้งสอง จึง
เป็นเงื่อนไขที่คู่กรณีกำหนดขึ้นเพื่อให้ศาลวินิจฉัยข้อแพ้ชนะในคดี แม้ ก. และ พ. มิใช่โจทก์ แต่
เป็นบุคคลที่จำเลยอ้างว่าเป็นผู้รับชำระหนี้จากจำเลย ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีผลบังคับระหว่างคู่ความ

10. คดีที่มีโจทก์หรือจำเลยหลายคน และโจทก์หรือจำเลยบางคนตกลงทำกันก็มีผลบังคับ
ระหว่างคู่ความที่ตกลงกันเท่านั้น เพราะการทำกันเป็นกระบวนการพิจารณาที่เชื่อมโยงแก่คู่ความร่วม
คนอื่น ตามมาตรา ๒.วิ.พ. มาตรา 59

ฎีกาที่ 1713-1714/2523 ก่อนสืบพยาน โจทก์และจำเลยที่ 1 ทำพิสูจน์ลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 ในเอกสารที่ตกลงกัน ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 เป็นฝ่ายแพ้ตามคำพิพากษา ข้อตกลงทำกันคงมีผลบังคับเฉพาะในระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 เท่านั้น หากมีผลถึงจำเลยที่ 2 ซึ่งมีได้ตกลงตามคำพิพากษาด้วยไม่ เพราะกระบวนการพิจารณาที่จำเลยที่ 1 กระทำไปนั้นเป็นที่เชื่อมโยงแก่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นคู่ความร่วมมือ

11. คำพิพากษาว่าหน้าที่นำสืบคดีฝ่ายใด ฝ่ายนั้นแพ้คดีใช้ได้

ฎีกาที่ 2353/2519 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านและที่ดิน อ้างว่าจำเลยอาศัยจำเลยให้การยอมรับว่าจำเลยอยู่ในบ้านและที่ดินของโจทก์ แต่อ้างว่าจำเลยมีสิทธิอยู่ได้เพราะโจทก์จำเลยเป็นหุ้นส่วนกันในการผลิตไม้แป้นก้อยจำหน่ายเพื่อแบ่งผลกำไรและขณะนี้ห้างหุ้นส่วนยังไม่เลิกกัน ดังนั้น จำเลยยกข้อเท็จจริงขึ้นใหม่เพื่อสนับสนุนข้ออ้างของจำเลยว่ามีสิทธิอยู่ในบ้านและที่ดินของโจทก์ได้ หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนี้ตกแก่จำเลย

12. คู่ความทำกันว่าหน้าที่นำสืบคดีฝ่ายใด ให้ฝ่ายนั้นแพ้คดีโดยคู่ความไม่สืบพยาน เมื่อหน้าที่นำสืบคดีแก่จำเลย จำเลยก็ต้องแพ้คดีตามคำพิพากษา

ในกรณีที่มีฟ้องแย้งด้วยแล้ว คู่ความทำกันว่าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบ ให้ฝ่ายนั้นแพ้คดี ดังนี้ ต้องแยกวินิจฉัยหน้าที่นำสืบตามคำฟ้องและฟ้องแย้งเสมือนเป็นคนละสำนวน ฎีกาที่ 1649/2513 ในมาตรา 84

13. ทำกันให้ถือผลของคำพิพากษาในคดีอื่นเป็นข้อเท็จจริงโดยมิได้ระบุว่าเป็นคำพิพากษาของศาลใด จึงต้องหมายถึงผลคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว

ฎีกาที่ 265/2535 คู่ความตกลงทำกันให้ถือเอาผลของคำพิพากษาในคดีอาญาที่ว่าจำเลยปลอมพินัยกรรมฉบับพิพาทหรือไม่มาเป็นข้อวินิจฉัยว่าพินัยกรรมฉบับพิพาทเป็นพินัยกรรมปลอมหรือไม่ ตามข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีความหมายว่า คู่ความประสงค์ให้ถือเอาผลของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดเป็นข้อเท็จจริงกันในประเด็นนั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าคดีอาญายังไม่ถึงที่สุดเพราะอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ข้อเท็จจริงยังไม่เป็นไปตามคำพิพากษา ดังนั้น ที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 3 ฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยไม่ได้ปลอมพินัยกรรมฉบับพิพาทโดยถือเอาผลของคำพิพากษาคดีอาญา ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดเป็นข้อวินิจฉัยคดี จึงไม่ชอบ เมื่อไม่ได้ความว่าคู่ความได้ยกเลิกคำพิพากษา ศาลจึงต้องรอฟังผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่ถึงที่สุดเป็นหลักในการวินิจฉัยคดีตามที่คู่ความทำกันต่อไป

ฎีกาที่ 94/2534 ข้อความที่คู่ความแถลงทักกันว่า ปัญหาว่าจำเลยที่ 1 จับรถยนต์ โดยสารประมาทหรือไม่ คู่ความขอถือเอาผลคำพิพากษาของอีกคดีหนึ่งเป็นข้อเท็จจริง คำว่าผล คำพิพากษาของอีกคดีหนึ่งนั้น มิได้ระบุว่าผลคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเท่านั้น จึงต้องหมายถึง ผลคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลฎีกาก็ตาม และเมื่อเป็นคำท้าว คู่ความต้องผูกพันตามคำแถลงนั้น เมื่อคดีดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด คดีที่คู่ความทักค้านนี้ต้องรอฟังผลคำพิพากษาถึงที่สุดของคดีนั้นเสียก่อนจึงจะพิจารณา ประเด็นข้อ พิพาทอื่นที่มีได้ทักค้านต่อไปได้

14. การยกเลิกคำท้าว

เมื่อได้ตกลงทักค้านแล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอยกเลิกคำท้าวโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งมิ ได้ยินยอมด้วยไม่ได้ และในกรณีเช่นนี้ ศาลจะยกเลิกกระบวนการพิจารณาเรื่องคำท้าวไม่ได้ หรือศาล จะไกล่เกลี่ยหรือให้สืบพยานต่อไปไม่ได้

ฎีกาที่ 1325/2535 โจทก์กับจำเลยที่ 3 และทนายของจำเลยทั้งสี่ได้ตกลงกันสละ ประเด็นข้อพิพาททั้งหมดและทักกันไปตีมน้ำสาบานกัน ต่อมาในวันนัดสาบาน จำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ 4 แถลงว่าตนมิได้ยินยอมด้วย ขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ทนายโจทก์ไม่ค้าน ดังนี้ มิ ใช่ว่าจำเลยขอยกเลิกคำท้าว และการที่โจทก์ไม่คัดค้านคำแถลงของจำเลยก็ไม่ถือว่าโจทก์ตกลงยิน ยอมยกเลิกคำท้าวกับจำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ 4 ด้วย ในวันนัดสาบานตัวคู่ความมิได้ปฏิบัติเงื่อนไขในคำท้าว เพราะศาลมีคำสั่งว่าคำท้าวไม่มีผลบังคับตามที่จำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ 4 ทักท้วง กับสั่งให้ดำเนินกระบวนการ พิพิจารณาสืบพยานโจทก์ต่อไป เท่ากับศาลสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาเรื่องคำท้าวนั้นเอง หาใช่ โจทก์ได้ปฏิบัติตามคำท้าวแล้วแต่จำเลยผิดเงื่อนไขตามคำท้าวไม่ กรณีเป็นเรื่องศาลดำเนินกระบวนการ พิพิจารณาไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาย่อมยกคำสั่งศาลชั้นต้นและคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองเสีย ให้ ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้เป็นไปตามคำท้าว

ฎีกาที่ 998/2531 คู่ความตกลงกันว่า หากผู้จัดการมรดกเสียชีวิตข้างมากตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปยอมจ่ายเงินจากกองมรดกให้โจทก์ จำเลยทั้งสองก็ยอมจ่ายเงินให้ หรืออีกนัยหนึ่งจำเลยยอม แห่กันเอง กรณีจึงเป็นคำท้าว หรือเรียกได้ว่ามีการตกลงกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอน ฟ้อง ดังนี้เมื่อได้เสียชีวิตข้างมากจากผู้จัดการมรดกแล้ว ศาลชั้นต้นต้องพิพากษาให้เป็นไปตามข้อคก ลงในคำท้าว การที่ศาลชั้นต้นยังไกล่เกลี่ยและสืบพยานโจทก์ต่อไป จึงเป็นการดำเนินกระบวนการ พิพิจารณาฝ่าฝืนต่อ ป.วิ.พ. มาตรา 138 ศาลย่อมมีอำนาจเพิกถอนกระบวนการพิจารณานั้นเสียได้

ฎีกาที่ 5285/2537 คู่ความท้ากั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ใบรับชำระหนี้ 2 ประการ
แต่หนังสือของศาลชั้นต้นเพียงแต่ขอให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์ปัญหาประการแรกว่า ตัว
เลข 2 ได้เขียนขึ้นในคราวเดียวกัน หรือเขียนเติมขึ้นในภายหลังเท่านั้น ปัญหาประการที่สองที่ว่า
ตัวเลข 2 เขียนด้วยหมึกจากปากกาคนละด้ามกันหรือไม่ ศาลชั้นต้นไม่ได้ขอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ
พิสูจน์ จึงยังไม่เป็นไปตามคำท้าที่จะถือว่าโจทก์แพ้คดีได้ กรณีเป็นเรื่องศาลชั้นต้นมิได้ดำเนินการ
ให้เป็นไปตามคำท้าของคู่ความให้ครบถ้วน เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ตาม
ป.วิ.พ. มาตรา 27

15. คำท้าที่ไม่อาจปฏิบัติได้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าเมื่อคู่ความได้ตกลงท้ากั้นแล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอยก
เลิกไม่ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำท้าได้ ศาลก็ไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดไปตามคำท้า
ได้ คำท้าจึงเป็นอันยกเลิกไป และศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปตามรูปคดี โดยฟัง
พยานหลักฐานของโจทก์จำเลยต่อไป เช่น

ฎีกาที่ 4858/2537 คู่ความตกลงท้ากั้นว่า หากมีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญาซึ่ง
จำเลยถูกฟ้องเป็นจำเลยที่จำเลยมีความผิดตาม จำเลยยอมแพ้ หากคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยไม่
มีความผิดตามฟ้องโจทก์ยอมแพ้ คู่ความแถลงไม่คิดใจสืบพยาน ปรากฏว่าในคดีอาญามีคำ
พิพากษาถึงที่สุด โดยศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องโจทก์เพราะฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โดยมีคำ
พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ตั้งคำท้า ศาลไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะหรือ
แพ้คดีตามคำท้าได้ ต้องรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยต่อไป แม้ตามรายงานกระบวนการ
พิจารณาของศาลชั้นต้นฉบับที่ก้าท้าไว้ว่าคู่ความไม่คิดใจสืบพยาน ก็มีความหมายเพียงว่าหาก
คำพิพากษาคดีอาญาถึงที่สุดอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำท้าแล้วคู่ความจะไม่คิดใจสืบพยาน จะถือว่า
ในกรณีที่คำพิพากษาคดีอาญาอันถึงที่สุดไม่ชี้ขาดว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ คู่ความก็ไม่คิดใจสืบ
พยานหาได้ไม่

ฎีกาที่ 2939/2529 โจทก์จำเลยตกลงท้ากั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อที่เซ็น
กำกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในเช็ค ผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญไม่อาจลง
ความเห็นยืนยันให้เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำท้าได้ ศาลก็ไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่าย
ใดชนะหรือแพ้คดี จึงขอรับฟังพยานหลักฐานอื่นของโจทก์จำเลยต่อไป แม้ตามรายงาน
กระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นฉบับที่ก้าท้าจะมีข้อความว่าคู่ความไม่คิดใจสืบพยาน ก็มีความ

หมายว่าหากผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งตามคำทำแล้วคู่ความจะไม่คิดใจสืบพยาน จะถือว่าในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญไม่ลงความเห็น คู่ความก็ไม่คิดใจสืบพยานหาได้ไม่

ข้อสังเกต ตามคำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 2 เรื่องนี้ แม้ตามคำทำคู่ความแสดงไม่คิดใจสืบพยาน คำแสดงดังกล่าวก็ความหมายว่าเมื่อได้มีการปฏิบัติไปตามคำทำแล้ว คู่ความก็ไม่คิดใจสืบพยาน โดยให้ศาลคัดสันใจไปตามคำทำได้เลย แต่สำหรับกรณีที่คำทำสิ้นผลเพราะไม่อาจปฏิบัติตามคำทำได้ ก็ต้องมีการสืบพยานหลักฐาน โจทก์จำเลยกันอีกต่อไป

ฎีกาที่ 3145/2532 คู่ความทำกันให้เจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดตรวจสอบที่ดิน ปราบกฎว่าเจ้าพนักงานที่ดินมิได้รังวัดสอบเขตตามคำทำแต่กลับรังวัดทำแผนที่พิพาท ไปตามเขตที่ครอบครองที่โจทก์จำเลยนำชี้ ทั้งตามหนังสือนำส่งแผนที่พิพาทของเจ้าพนักงานที่ดินก็มีข้อความว่าไม่สามารถระบุได้ว่าที่พิพาทอยู่ในเขตที่ดินสาธารณะประโยชน์หรือไม่เนื่องจากผู้แทนประธานสหกรณ์ไม่สามารถชี้เขต ที่ดินสาธารณะที่แน่นอนได้ แสดงว่าไม่สามารถปฏิบัติตามคำทำที่ว่าที่พิพาทเป็นที่สาธารณะหรือไม่ แผนที่พิพาทจึงมิได้เกิดจากการที่เจ้าพนักงานที่ดินสอบเขตที่ดินตามคำทำ ไม่อาจนำแผนที่พิพาทมาเป็นหลักฐานในการวินิจฉัยตามคำทำได้ จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

16. กรณีเจ้าพนักงานที่ดินไม่สามารถตรวจสอบที่พิพาทว่าเป็นที่สาธารณะตามคำทำได้ คำทำจึงเป็นอันยกเลิกไป ต้องดำเนินกระบวนการสืบพยานหลักฐานกันต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ เจ้าพนักงานที่ดินไม่อาจตรวจสอบรังวัดที่ดินได้เพราะคู่ความขัดขวางไว้ เช่นนี้ ถือว่าเป็นกรณีที่ยังสามารถปฏิบัติตามคำทำได้ ศาลสั่งให้รังวัดที่ดินตามคำทำใหม่ได้

ฎีกาที่ 1580/2537 คู่ความทำกันขอให้ถือเอาผลการรังวัดที่ดินของเจ้าพนักงานที่ดิน แต่ไม่อาจรังวัดได้เพราะจำเลยที่ 1 ไม่ยอมให้เข้าไปในที่ดินเพื่อรังวัด เมื่อคำทำมิได้กำหนดให้จำเลยที่ 1 แพ้คดีในกรณีนี้ ศาลจึงไม่อาจชี้ขาดตามคำทำได้ แต่ศาลชอบที่จะสั่งให้ช่างรังวัดทำการรังวัดใหม่และห้ามจำเลยขัดขวางการรังวัดได้

ฎีกาที่ 2890/2531 โจทก์จำเลยทำกันว่าถ้าที่ดินตาม ส.ค. 1 เลขที่ 64 อยู่ตรงที่ตั้งของที่ดินตาม น.ส. 3 ก. เลขที่ 1949 โจทก์ยอมแพ้ หากตั้งอยู่ที่อื่น จำเลยยอมแพ้ โดยให้เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอเป็นผู้รังวัดตามหลักวิชา แต่การรังวัดตรวจสอบของเจ้าพนักงานที่ดินมิได้รังวัดด้านทิศเหนือทิศใต้ และการรังวัดด้านทิศตะวันออกและตะวันตกก็ไม่มีเจ้าของที่ดินข้างเคียงมาระวังแนวเขต ดังนี้ แม้ เจ้าพนักงานที่ดินจะลงความเห็นว่าเป็นที่ดินตาม ส.ค.1 เลขที่ 64 กับที่ดินตาม

น.ศ.3 ก. เลขที่ 1949 เป็นคนละแปลงกัน ก็มีไข่ความเห็นที่ได้มาโดยวิธีการรังวัดตรวจสอบที่ถูกต้องตามหลักวิชาตามคำทำ ถือว่ามีได้เป็นไปตามคำทำ จึงต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานโจทก์จำเลยต่อไป

17. ศาลจะพิพากษาคดีไปตามคำทำได้ ต้องเป็นกรณีที่ได้มีการปฏิบัติตรงตามคำทำด้วย
ฎีกาที่ 1745/2513 คู่ความไม่ติดใจสืบพยาน โดยตกลงทำกันให้ที่ดินอำเภอและปลัดอำเภอคนใดคนหนึ่งแล้วแต่นายอำเภอจะกำหนดตัว ไปดูที่พิพาทร่วมกันกับคู่ความเพื่อให้ทราบ
ว่าที่พิพาทอยู่ในหมู่ที่เท่าใด ปรากฏว่าเสมียนพนักงานที่ดินอำเภอกับปลัดอำเภอไปดูที่พิพาทจึง
ไม่ตรงตามคำทำ ถือได้ว่ายังไม่มีมีการปฏิบัติถูกต้องตามคำทำ ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ชนะคดียังไม่ได้ ต้องดำเนินการให้ตรงตามคำทำก่อน

18. ในกรณีทำให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อในเอกสาร ว่าเป็นของจำเลยหรือไม่
ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์แล้วลงความเห็น ว่า น่าเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลย ดังนี้ถือว่าตรงตาม
คำทำแล้ว

ฎีกาที่ 2181/2523 คดีที่โจทก์จำเลยทำกันว่าถ้าผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าเป็นลายมือชื่อ
ในช่องผู้เช่าในสัญญาเช่าเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงที่จำเลยลงไว้ จำเลยเป็นฝ่ายแพ้คดี ถ้าผู้เชี่ยวชาญ
ว่าไม่ใช่ลายมือชื่อจำเลยโจทก์เป็นฝ่ายยอมแพ้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นในรายงานการตรวจพิสูจน์
ว่าน่าเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อจำเลย เช่นนี้ มีลักษณะเป็นคำยืนยันหรือทำนองยืนยันว่าลายมือชื่อผู้
เช่าเป็นลายมือชื่อจำเลย ถือได้ว่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตรงตามคำทำแล้ว จำเลยจึงต้องแพ้คดี
ตามคำทำ

ฎีกาที่ 1100/2521 โจทก์จำเลยทำกันให้ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ลายมือชื่อในช่องผู้เช่าใน
สัญญาว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยหรือไม่ ถ้าเป็นของจำเลย จำเลยยอมแพ้คดี ถ้าไม่เป็นของจำเลย
โจทก์ยอมแพ้ ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์แล้ว มีความเห็นว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยและน่าจะเป็น
ลายมือชื่อของบุคคลเดียวกัน ดังนี้ ถือได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าเป็นลายมือชื่อในสัญญาผู้เช่าเป็นลาย
มือชื่อของจำเลยตรงตามคำทำ อันเป็นเหตุให้จำเลยแพ้คดีตามคำทำ หากจำต้องเอาข้อเท็จจริงอื่น
มาฟังประกอบอีกไม่

ฎีกาที่ 2296/2518 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

19. หากไม่สามารถตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อในเอกสารที่ตกลงทำกันได้ ดังนี้ ก็ถือว่าผลของคำทำไม่เป็นไปตามที่ตกลงกัน **ศาลต้องคำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป**

20. หมายความที่มีอำนาจจำหน่ายสิทธิของคู่ความ คามที่ระบุไว้ในใบแต่งตั้งหมายความนั้น **ย่อมมีอำนาจตกลงทำกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้** คำทำยอมผูกพันตัวความ แม้หมายความจะขอถอนหมายความ ตัวความก็ยังต้องปฏิบัติตามคำทำ **ฎีกาที่ 3003/2532**

ฎีกาที่ 3003/2532 ใบแต่งตั้งหมายความของจำเลย ระบุให้หมายความของจำเลยอำนาจ **คำเนินกระบวนการพิจารณา** ไปในทางจำหน่ายสิทธิของจำเลยได้ หมายโจทก์และหมายจำเลยตกลงทำกันว่า หากโจทก์และผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกับโจทก์ไปสาบานที่วัดพระแก้วกับวัดบ้านแหลม โดยจำเลยจะเป็นผู้นำสาบานว่าโจทก์กับพวกไม่ได้เคลื่อนย้ายหลักเขตที่ดินมุมด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้แล้ว จำเลยไม่คิดใจถือว่ายอมแพ้ **ดังนี้ จำเลยต้องผูกพันตามคำทำนั้น** ก่อนถึงวันนัดสาบานตามคำทำ หมายจำเลยยื่นคำร้องขอถอนตัวจากการทำหมายจำเลยโดยอ้างว่าความคิดเห็นไม่ตรงกันเนื่องจากจำเลยไม่ยอมรับคำทำ แต่จะให้มีการสืบพยานต่อไป ในคำร้องดังกล่าว จำเลยได้ลงชื่อรับทราบข้อความและไม่คัดค้านไว้ จึงต้องฟังว่าจำเลยได้ทราบวันนัดสาบานตามคำทำแล้ว เมื่อจำเลยสามารถปฏิบัติตามคำทำนั้นโดยเป็นผู้นำสาบานตามคำทำ แต่จำเลยไม่ไป ถือได้ว่าจำเลยไม่ยอมปฏิบัติตามคำทำ จึงต้องตกเป็นฝ่ายแพ้คดี

ฎีกาที่ 1873/2517 คู่ความตกลงทำกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อเดียวว่า โจทก์เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ ค. หรือไม่ ถ้าเป็น จำเลยยอมแพ้คดี ถ้าไม่เป็น โจทก์ยอมแพ้คดี ได้ความว่าโจทก์เป็นบุตรนอกกฎหมายที่ ค. รับรองแล้ว **ดังนี้ โจทก์ยอมมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายของ ค. เพราะบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรอง หากจะให้เกิดผลให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจะต้องมีการฟ้องคดีให้รับโจทก์เป็นบุตร คาม ป.พ.พ. มาตรา 1529 และจะต้องมีคำพิพากษาว่าโจทก์เป็นบุตรของ ค. คาม ป.พ.พ. มาตรา 1530(3) เสียก่อน โจทก์จึงต้องแพ้คดีตามคำทำ**

ฎีกาที่ 2290/2530 การที่คู่ความนำสืบพยานกันเฉพาะประเด็นตามคำทำว่า ขณะเกิดเหตุ ส. ผู้ขับรถจำเลยที่ 1 คันที่เอาประกันภัยกับโจทก์ มีใบอนุญาตขับรถยนต์โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น **ยอมหมายถึงชอบด้วยกฎหมายตามกรมธรรม์ประกันภัยรายพิพาทหรือไม่** การวินิจฉัยยอมต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยประกอบ เมื่อปรากฏว่าคามเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยมิไว้เพื่อไม่ให้ผู้ที่ขับรถยนต์ไม่เป็น หรือไม่ได้รับใบอนุญาตมาขับรถยนต์ที่เอาประกัน การที่ ส. มีใบอนุญาตขับรถยนต์มาก่อนเกิดเหตุเพียงขาดต่ออายุระหว่างเกิดเหตุ

หาได้หมายความว่าความสามารถในการขับรถยนต์ของ ศ. บกพร่องไปไม่ จึงถือได้ว่า ศ. มีใบอนุญาตขับรถยนต์โดยชอบด้วยกฎหมายตามคำห้าของโจทก์ และจำเลยที่ 1 โจทก์ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดีตามคำห้า

ฎีกาที่ 2632/2537 ในวันนัดสืบพยานโจทก์ คู่ความตกลงทำกันว่า ขอให้ส่งหนังสือสัญญาซื้อขายไปตรวจพิสูจน์ว่า ลายมือชื่อในช่องผู้ขายเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของ ศ. หรือไม่ หากเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง ฝ่ายจำเลยยอมแพ้ ถ้าหากไม่ใช่ลายมือชื่อที่แท้จริง โจทก์ยอมแพ้ ทั้งสองฝ่ายจะออกค่าใช้จ่ายคนละครึ่ง หากฝ่ายใดไม่ยินยอมออกค่าใช้จ่ายให้ถือว่าฝ่ายนั้นยอมแพ้ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจพิสูจน์ ศาลชั้นต้นอนุญาตให้เป็นไปตามที่คู่ความทำกันและมีคำสั่งให้โจทก์จำเลยนำเงินค่าตรวจพิสูจน์มาวางค้ำศาลภายในวันที่ 21 ธันวาคม 2532 หากไม่นำมาศาลจะถือว่าฝ่ายนั้นยอมแพ้ตามคำห้า ครั้นถึงกำหนดจำเลยได้นำเงินค่าตรวจพิสูจน์มาวางค้ำศาลชั้นต้นเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นในวันดังกล่าวศาลชั้นต้นยังไม่ได้ส่งเอกสารไปตรวจพิสูจน์ ทั้งยังไม่ทราบค่าตรวจพิสูจน์ว่าเป็นจำนวนเท่าใด การที่โจทก์ยังไม่ได้วางเงินค่าตรวจพิสูจน์ค้ำศาลชั้นต้นจึงมิใช่ข้อบ่งชี้ว่าโจทก์เป็นฝ่ายผิดเงื่อนไขตามคำห้า แต่เป็นกรณีที่ยังไม่ถึงขั้นตอนที่จะต้องวางเงินค่าตรวจพิสูจน์ การที่ศาลชั้นต้นคว้งงอการส่งเอกสารไปตรวจพิสูจน์และวินิจฉัยว่าโจทก์แพ้คดีตามคำห้าจึงไม่ชอบ

ฎีกาที่ 3706-3707/2528 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำไว้แก่โจทก์ จำเลยให้การว่ามีผิดสัญญาและโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ก่อนสืบพยานคู่ความทำกันให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยโดยไม่ต้องพยานเพียงประเด็นเดียวว่า จำเลยผิดสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่ จึงเป็นปัญหาที่คู่ความตกลงแล้ว ศาลชั้นต้นยอมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นตามคำห้าไปได้ โดยไม่ต้องฟังข้อเท็จจริงให้ยุติว่าจำเลยผิดสัญญาหรือไม่

หลักการรับฟังพยานหลักฐาน

มาตรา 85 บัญญัติว่า "คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงย่อมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน"

กฎหมายกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะนำสืบข้อเท็จจริงของคนทีกล่าวอ้างจะต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบตามบทบังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายอื่นซึ่งว่าด้วยการรับฟังพยานและการยื่นพยานหลักฐาน ดังนั้น การที่จะนำพยานหลักฐานเพื่อนำสืบข้อเท็จจริงทางฝ่ายที่กล่าวอ้างจึงต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ และ
2. มีการยื่นพยานหลักฐานให้ถูกต้อง ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งสองข้อจะเป็นบทกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการรับฟังพยาน (ป.วิ.พ. มาตรา 86, 87) และการยื่นพยานหลักฐาน (ป.วิ.พ. มาตรา 88 และ 90) และนอกจากนั้นหากเป็นคดีอาญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน ในกรณีนี้ย่อมจะต้องใช้บทเฉพาะใน ป.วิ.อาญา (ป.วิ.อาญา มาตรา 226 และ 227)

1. พยานหลักฐานที่รับฟังได้

มาตรา 87 บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใด เว้นแต่

(1) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ

(2) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างถึงพยานหลักฐานนั้นตั้งแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 88 และ 90 แต่ศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่ายนั้นต้องทบทวนคดีของอนุมาตรา 87 ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้"

1. ตามมาตรา 87(1) พยานหลักฐานที่จะรับฟังได้ต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ หมายถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีหรือประเด็นข้อ

พิพาท พยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบจะต้องเป็นไปตามเท็จจริงตามข้ออ้างและข้อเถียงในคำฟ้อง หรือคำให้การด้วย มิฉะนั้น ถือว่าเป็นเรื่องนอกฟ้องนอกคำให้การนอก หรือประเด็น

เช่น จำเลยให้การไม่เคยรู้และรับเงินจากโจทก์ โจทก์สมคบกับบุคคลอื่นทำ สัญญากู้เงินขึ้นและลงลายมือชื่อ จำเลย แต่กลับนำสืบว่าลายมือชื่อในช่องผู้กู้เป็นของจำเลยที่ลงไว้ใน กระดาษเปล่าก่อนกู้เงินจากบุคคลอื่น เป็นการนำสืบปฏิเสธนอกคำให้การไม่อาจรับฟังได้

ฎีกาที่ 3611/2535 โจทก์ฟ้องจับได้จำเลยออกจากตึกพิพาท ซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดก ของ อ. ที่เคยให้จำเลยอยู่อาศัย จำเลยให้การต่อสู้ว่าตึกพิพาทเป็นสินสมรสระหว่างจำเลยกับสามี ประเด็นข้อพิพาทจึงมีว่าตึกพิพาทเป็นของ อ. หรือของจำเลย ที่ศาลยกเอาสิทธิอาศัยของบุตร จำเลยที่ได้มาโดยพินัยกรรมตามที่พิจารณาให้ความมาวินิจฉัย จึงเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น

ฎีกาที่ 2496/2535 ปัญหาว่าโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้วหรือไม่ จำเลยไม่ได้ให้การ เป็นประเด็นไว้ แม้ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัยในปัญหาดังกล่าว ก็เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้

ฎีกาที่ 3415/2535 โจทก์จำเลยพิพาทกันว่าที่งอกริมคดถึงเป็นกรรมสิทธิ์ของ โจทก์หรือจำเลย ไม่มีประเด็นพิพาทว่าเป็นที่ชายคดถึงหรือไม่ การที่ศาลชั้นต้นเผชิญสืบที่ดิน พิพาทในประเด็นที่ว่าฝ่ายใดครอบครองที่ดินพิพาท แล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการเดิน เผชิญสืบว่าที่พิพาทไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของโจทก์และจำเลย แต่เป็นที่ชายเลนน้ำท่วมถึงจะเป็นที่ชาย คดถึง เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยไม่ ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา ต้องห้าม ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 87 และเป็นการวินิจฉัยนอกฟ้องนอก ประเด็น

2. กรณีที่ถือว่าไม่เป็นนอกฟ้อง นอกประเด็น

ฎีกาที่ 740/2535 จำเลยให้การว่า พ. มารดาโจทก์ไม่มีสิทธิทำนิติกรรมยกบ้าน ให้โจทก์ หนังสือสัญญาให้เรือนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เท่ากับเป็นการปฏิเสธว่าโจทก์ไม่ใช่เจ้า ของกรรมสิทธิ์ในบ้านพิพาทโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าบ้านพิพาท เป็นสินสมรสของ ก. กับ พ. บิคามารดาโจทก์ ย. ภรรยาของจำเลย ซึ่งเป็นบุตรคนหนึ่งของ ก. กับ พ. มีสิทธิรับมรดกของ ก. อยู่ด้วย โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องจับได้จำเลย จึงไม่เป็นการวินิจฉัยนอก ประเด็น

ฎีกาที่ 2387/2535 ประเด็นข้อพิพาทมีว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือไม่ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าที่พิพาทเป็นของนำสาธารณสุขสำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน เท่ากับวินิจฉัยว่าที่พิพาทไม่ใช่ของโจทก์นั่นเอง

ฎีกาที่ 1206/2533 โจทก์ฟ้องว่าสินค้าได้ขาดหายไปในระหว่างการขนส่งที่จำเลยเป็นผู้รับขน จำเลยให้การว่าสินค้ามิได้ขาดหายไปในช่วงขนส่งของจำเลย ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า "จำเลยเป็นผู้ที่ทำการขนส่งสินค้าร่วมในทอดสุดท้ายจากประเทศสิงคโปร์มาประเทศไทยซึ่งจะต้องรับผิดชอบโจทก์ตามฟ้องเพียงใดหรือไม่" ดังนี้ การที่จำเลยนำสืบว่าสินค้าตามฟ้องได้ขาดหายไปในช่วงเก็บอยู่ในโรงพักสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทยนั้น จึงเป็นการนำสืบเพื่อให้เห็นว่าสินค้ามิได้ขาดหายไปในช่วงขนส่งตามข้อต่อสู้ของจำเลยนั่นเองหาเป็นการนอกคำให้การและนอกประเด็นไม่

3. การนำสืบถึงรายละเอียดที่มาแห่งหนี้ ไม่ถือเป็นการนำสืบนอกประเด็น

ฎีกาที่ 1211/2523 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยส่งจ่ายเช็คพิพาทชำระหนี้ค่าตะปูที่ พ. ชื่อจากโจทก์ แต่โจทก์นำสืบว่า พ. เป็นผู้เอาเช็คของจำเลยมาชำระหนี้ค่าตะปูที่ พ. ชื่อจากโจทก์ เป็นการนำสืบในรายละเอียดถึงที่มาแห่งเช็ค จึงไม่นับนอกฟ้องนอกประเด็น

ฎีกาที่ 2881/2532 จำเลยให้การว่าที่ดินตามฟ้อง ไม่ใช่สินสมรสระหว่าง บ. กับ ค. ซึ่งเป็นบิดามารดาโจทก์และจำเลย แต่เป็นสินเดิมของ ค. มาก่อนสมรส ในชั้นพิจารณาจำเลยกลับนำสืบว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นมรดกของ ป. มารดาของ ค. ตกได้แก่ ค. ดังนี้ การนำสืบถึงที่มาของที่ดินที่ ค. ได้มาก่อนทำการสมรสกับ บ. อยู่นั่นเอง จึงมิใช่เป็นการนำสืบนอกคำให้การแต่อย่างใด

4. ในกรณีที่จำเลยยกข้อต่อสู้ฟ้องโจทก์อย่างใดแล้ว โจทก์ไม่มีหน้าที่ต้องแถลงรับหรือปฏิเสธข้อต่อสู้ของจำเลยอีก โจทก์จึงมีสิทธินำสืบหักล้างข้อต่อสู้ของจำเลยได้ โดยโจทก์ไม่ต้องตั้งประเด็นไว้ในคำฟ้อง

ฎีกาที่ 583/2506 (ประชุมใหญ่) จำเลยเท่านั้นมีหน้าที่รับหรือปฏิเสธ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสาม ฉะนั้น ในการที่จำเลยต่อสู้คดีมีข้ออ้างบางประการขึ้นนั้น โจทก์ไม่มีหน้าที่ต้องแถลงรับหรือปฏิเสธ และเมื่อจำเลยมีสิทธินำสืบตามข้ออ้างของจำเลย โจทก์ก็ย่อมนำสืบหักล้างได้ เพราะถ้าพยานหลักฐานใดเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ฝ่ายใดจะต้องนำสืบพยานหลักฐานนั้น ก็ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 87(1) มิใช่ว่าจะมีสิทธินำสืบแต่

เฉพาะข้อที่คนอ้างและมีหน้าที่ตามมาตรา 84, 85 เท่านั้น ข้อความที่ฝ่ายหนึ่งอ้างขึ้นฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งแม้จะไม่ได้อ้างข้อความนั้นก็สืบหักล้างได้ การนำสืบไม่ว่าจะเป็นการสืบสนับสนุนข้ออ้างของคนหรือหักล้างข้ออ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง ก็คงเป็นพยานในประเด็นเดียวกันซึ่งต่างนำสืบได้เถียงกันนั่นเอง

5. การนำสืบของโจทก์ว่าจำเลยชำระเงินเป็นการชำระหนี้รายอื่น เช่นนี้ จะถือว่าโจทก์รับตามข้ออ้างของจำเลยแล้ว และโจทก์อ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่หาได้ไม่ เพราะโจทก์ไม่ได้รับว่าได้แปลงหนี้ใหม่ตามที่จำเลยอ้าง

ฎีกาที่ 746/2519 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามเช็ค จำเลยให้การว่าจำเลยไม่ต้องใช้เงินตามเช็ค เพราะได้ส่งคืนของที่รับมาจากโจทก์ตามสัญญาแล้ว โจทก์นำสืบแก้ข้อต่อสู้ของจำเลยได้ว่าไม่มีข้อตกลงให้คืนของแต่เป็นเช็คที่จำต้องชำระราคาของที่รับซื้อไป โดยโจทก์ไม่ต้องตั้งประเด็นขึ้นใหม่

ฎีกาที่ 2475/2526 โจทก์ฟ้องเรียกเงินค่าจ้างก่อสร้างอาคารที่ค้างชำระอ้างว่าจำเลยยังไม่ได้ชำระหนี้ค่าจ้างต่อเติมเพิ่มแบบรวม 10 รายการ จำเลยให้การว่าได้ชำระให้ครบถ้วนแล้วและนำสืบถึงการชำระเงินให้โจทก์ 4 ครั้ง ดังนี้ โจทก์ยอมมีสิทธินำสืบว่าการชำระหนี้ดังกล่าวเป็นการชำระค่าเพิ่มเติมเพิ่มแบบครั้งที่หนึ่ง ไม่ใช่ชำระค่าจ้างต่อเติมนอกแบบรายที่ฟ้อง อันเป็นการนำสืบหักล้างโดยไม่จำต้องกล่าวบรรยายในคำฟ้อง และไม่ถือว่าเป็นการนำสืบนอกฟ้อง

ฎีกาที่ 758/2501 โจทก์ฟ้องขอให้แสดงสิทธิที่ดินมรดกของบิดาโจทก์ ซึ่งจำเลยผู้เป็นบิดาเลี้ยงและมารดาโจทก์ครอบครองแทนโจทก์มา จำเลยต่อสู้ว่าที่พิพาทเป็นของจำเลยก่อนได้กับมารดาโจทก์และว่ามีคนภายนอกฟ้องจำเลยมาครั้งหนึ่ง โจทก์ยอมนำสืบพยานได้ว่าคดีที่คน ภายนอกฟ้องจำเลยนั้น เป็นเรื่องมรดกของบิดาโจทก์ โดยโจทก์ไม่ต้องอ้างถึงคดีที่ฟ้องกันนี้เป็นประเด็นมาในฟ้อง เพราะเป็นประเด็นที่จำเลยอ้างมาในคำให้การ โจทก์นำสืบแก้ให้เห็นว่าข้ออ้างของจำเลยไม่เป็นความจริง ย่อมมีสิทธินำสืบได้

6. สำหรับฝ่ายจำเลยก็มีสิทธินำสืบหักล้างพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ได้ โดยไม่ต้องตั้งประเด็นไว้

ฎีกาที่ 411/2520 ข้อที่โจทก์อ้างและจำเลยปฏิเสธว่าไม่มีหนี้ โจทก์ต้องสืบตามข้ออ้าง จำเลยนำสืบหักล้างได้ แม้ไม่อ้างข้อต่อสู้ เมื่อได้ถามค้าน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 89 แล้วก็เท่ากับเป็นการได้เถียงในประเด็นเดียวกัน ไม่เป็นการนำสืบนอกประเด็น

ข้อสังเกต โดยปกติจำเลยมีสิทธินำสืบพยานตามประเด็นหรือข้อต่อสู้ที่ตั้งไว้ใน คำให้การได้อยู่แล้ว ส่วนการนำสืบหักล้างของจำเลยในกรณีเช่นนี้ คงนำสืบได้เฉพาะการนำสืบ ทำอาชญา นำหนักพยานโจทก์หรือจับเท็จพยานโจทก์เท่านั้น จะนำสืบเพื่อตั้งประเด็นขึ้นให้แตกต่างจากคำให้การไม่ได้ และในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธจำเลยก็มีสิทธิเฉพาะการนำสืบหักล้าง พยานหลักฐานโจทก์ เท่านั้น จะนำสืบตั้งประเด็นในชั้นนี้ไม่ได้

7. ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่ศาลจะยกขึ้นวินิจฉัย ได้เองก็ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับประเด็น ตามมาตรา 87(1)

ฎีกาที่ 500/2517 จำเลยให้การต่อสู้คดีว่าที่พิพาทเป็นของบุตรจำเลย และจำเลย ได้ครอบครองดูแลแทนบุตรจำเลย แต่จำเลยกลับนำสืบพยานว่าที่พิพาทเป็นเขตคลองสาธารณะ ส่วนที่ที่จำเลยครอบครองดูแลแทนบุตรจำเลยนั้นมีเขตไม่ถึงที่พิพาท เช่นนี้ข้อนำสืบของจำเลยขัดแย้งกับคำให้การ ย่อมรับฟังไม่ได้

8. ข้อเท็จจริงที่ว่าที่พิพาทจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่นั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นจากพยานนอกเรื่องนอกประเด็น ไม่เกี่ยวกับที่คู่ความจะต้องนำสืบ หรือได้จาก เอกสารพยานที่มีกฎหมายบังคับให้คู่ความที่กล่าวอ้างต้องแสดง ดังนั้น ที่จำเลยยกขึ้นฎีกาเป็นข้อกฎหมายว่าที่พิพาทเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน โจทก์ไม่มีสิทธิครอบครองและไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลฎีกาจะรับมาวินิจฉัยเป็นข้อกฎหมาย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142(5) ไม่ได้ เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาต้องห้ามตามมาตรา 87

ฎีกาที่ 1438/2524 ประเด็นมีเพียงว่าพินัยกรรมฉบับพิพาทปลอมหรือไม่ การที่ศาลล่างยกเอาเรื่องความสมบูรณ์ของพินัยกรรมว่า เข้มรถกได้ลงชื่อในพินัยกรรมต่อหน้าพยานสองคนหรือไม่มาเป็นข้อวินิจฉัย แม้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ให้อำนาจศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ โดยที่ไม่มีคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างตาม ป.วิ.พ.มาตรา 142 (5) ก็ตาม แต่จะต้องเป็นข้อกฎหมายที่ได้มาจากข้อเท็จจริงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยชอบตามมาตรา 87 ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากพยานนอกเรื่องนอกประเด็นไม่เกี่ยวกับที่คู่ความจะต้องนำสืบหรือมีกฎหมายบังคับให้ต้องแสดง ศาลจะรับฟังมาวินิจฉัยเป็นข้อกฎหมาย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142(5) หาได้ไม่

ฎีกาที่ 5312/2531 ผู้ร้องอ้างว่าไม่ยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 3 วัน เพราะทนายผู้ร้องไม่ได้อ่านหมายนัดสืบพยานโจทก์โดยเข้าใจว่าเป็นหมายนัดชี้สองสถานเป็นข้ออ้างที่ปราศจากเหตุผล ไม่มีเหตุผลสมควรที่จะรับบัญชีระบุพยานของผู้ร้อง ตามป.วิ.พ. มาตรา 88 ผู้ร้องจึงต้องห้ามมิให้นำพยานหลักฐานเข้าสืบ ตามมาตรา 87

ฎีกาที่ 706/2531 โจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานอ้างสำนวนคดีอาญาเป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ด้วยและได้ชำระค่าธรรมเนียมในส่วนที่เป็นค่าจ้างเอกสารครบถ้วน แม้โจทก์ไม่ได้เรียกสำนวนคดีอาญาดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาพิพากษาในคดีส่วนอาญา ดังกล่าวต่อศาลชั้นต้น สำนวนคดีอาญาดังกล่าวจึงเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยป.วิ.พ. มาตรา 87(2) และรับฟังพยานหลักฐานในสำนวนคดีอาญาดังกล่าวประกอบการพิจารณาได้

ฎีกาที่ 2728/2523 แม้โจทก์มิได้ขอให้เรียกสำนวนคดีอาญามาประกอบการพิจารณา ศาลก็รับฟังพยานหลักฐานในสำนวนดังกล่าวประกอบคดีของโจทก์ได้ เพราะโจทก์ระบุอ้างสำนวนนั้นในบัญชีพยานแล้ว และได้ชำระค่าธรรมเนียมอย่างครบถ้วน เมื่อสำนวนคดีอาญาดังกล่าวอยู่ในศาลชั้นต้นเดียวกัน จึงอยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นจะเรียกเอามาพิจารณาได้เอง ไม่ต้องให้โจทก์ยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องขอให้เรียกสำนวนนั้นมารวมไว้ในคดีอีก

ฎีกาที่ 4036-4307/2530 ในชั้นไต่สวนคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา โจทก์และจำเลยต่างระบุสำนวนคดีที่เคยฟ้องร้องกันมาก่อนเป็นพยาน และจำเลยขอให้ศาลนำคดีดังกล่าวมารวมกับคดีนี้เพื่อประกอบการซักค้าน โจทก์เบิกพยานยอมรับเคยฟ้องเรียกทรัพย์สินพิพาทจากจำเลยตามคดีนั้น ทั้งศาลชั้นต้นได้นำสำนวนคดีดังกล่าวมาประกอบการวินิจฉัย ดังนี้ สำนวนคดีนั้นได้เข้าสู่สำนวนคดีนี้ตั้งแต่ชั้นไต่สวนคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถาแล้ว ศาลจึงชอบที่จะหยิบยกเอาข้อเท็จจริงในสำนวนคดีดังกล่าวมาประกอบการวินิจฉัยคดีนี้ได้ ไม่เป็นการฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานนอกสำนวน

9. ชั้นไต่สวนคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ มีประเด็นแต่เพียงว่าการขาดนัดเป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควรหรือไม่เท่านั้น ข้อเท็จจริงที่น่าสืบกันต่อไปจากประเด็นดังกล่าวจะนำมาเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาประเด็นแห่งคดีไม่ได้

ฎีกาที่ 5755/2531 ในชั้นไต่สวนคำขอให้พิจารณาใหม่ โจทก์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงให้ศาลเห็นแต่เพียงว่าการขาดนัดพิจารณาของโจทก์นั้นมิได้เป็นไปโดยจงใจ

หรือมีเหตุอันสมควรเท่านั้น การที่โจทก์นำสืบกล่าวอ้างไปถึงฐานะแห่งการเป็นนิติบุคคลและบุคคลผู้แทนของโจทก์กับการมอบอำนาจให้อ.ฟ้องดำเนินคดีแทน อันเป็นประเด็นแห่งคดีซึ่งโจทก์มีภาระการพิสูจน์ในชั้นพิจารณาคดี เช่นนี้ ศาลจะนำพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบในชั้นได้สวนคำขอให้พิจารณาใหม่ดังกล่าวมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาประเด็นแห่งคดีไม่ได้ เมื่อภาระการพิสูจน์ในประเด็นแห่งคดีดังกล่าวตกแก่โจทก์ และโจทก์ขาดนัดพิจารณาไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบแล้วโจทก์ก็ต้องตกเป็นฝ่ายแพ้คดี จึงไม่จำเป็นต้องยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิพากษาใหม่ในประเด็นอื่นอีก

พยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่หากมีลักษณะตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 86

มาตรา 86 บัญญัติว่า "เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ ก็ดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้"

เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟุ่มเฟือยเกินสมควรหรือประวิงให้ชักช้าหรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐานเช่นนั้น หรือพยานหลักฐานอื่นต่อไป

เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วยโดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ"

ซึ่งสามารถแยกข้อพิจารณาไว้ดังนี้

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 86(1) พยานหลักฐานซึ่งให้ศาลปฏิเสธไม่รับ หมายถึง พยานหลักฐานที่มีลักษณะดังนี้

1.1 พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ อาจเป็นกรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาท

1.2 พยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 88, 90)

ทั้ง 2 กรณี ให้ศาลปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐาน

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 86(2) พยานหลักฐานซึ่งให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยาน หมายถึงพยานหลักฐานที่มีลักษณะดังนี้

2.1 พยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือยเกินสมควร

2.2 พยานหลักฐานที่ประวิงให้ชักช้า

2.3 พยานหลักฐานที่ไม่เกิดแก่ประเด็นทั้ง 3 กรณี ให้ศาลมีอำนาจการสืบพยานหลักฐานเช่นว่านี้

ดังนั้น ในการรับฟังพยานหลักฐานตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 87 จึงต้องประกอบด้วยกรณีดัง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 86 ทั้ง (1) และ (2)

อย่างไรก็ตาม หากปรากฏว่าการสืบพยานนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (จุดพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน) ศาลอาจทำการดังต่อไปนี้

3.1 ขอให้มีการสืบพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม

3.2 ขอให้มีการนำสืบพยานหลักฐานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย ทั้งนี้ โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอก็ได้ หากศาลเห็นว่าจำเป็นต้องนำสืบเพื่อให้ประโยชน์แห่งความยุติธรรม